Государственная библиотека СССР

Еррига торонаш оарцагIйоахаргья вай ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО свет

№ 13 (2534)
КIиранди 12
февраль 1961 шу
Мах 2 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

ХАЛКЪА ЮКЪАРА ХЬАШТАШ— ШЕДОЛЧУЛ ЛАККХАГIА!

Парте XXI съездеи ССКП ЦК-а Пленумийн решенеш кхоачаш а еш, вай мехко йоккхий коталонаш яьхай коммунизм хьалъеча. Вай чIоагIа ГIаддут семилетка хьалхарча шин шера заданеш лоархIам боллаш тIехкхоачашъяро, къахьегамхой вахара хьал-торо хадданза лаккхлуш хиларо.

ССКП ЦК-а Пленуме юрта боахама керттера дешаш лувцаро къаьгга тешал ду парте политикеи цо бу болхи халкъа дег чура доагIача кертерча хьашташа маяккхара хилара.

Социализм хьалъеш дуккхача шерашка Iайнача опыто тешавеш хьахьокх майрра оттаяь планаш толамца кхоачашъяр дуккхача даькъе парте политика кхоачашъяра дуккха нах оарцагIбаха а вIашагIтоха а декхарийла йолча хьалхле лелаеча кадраша беча балхах тийша хилар.

Паччахьалкхен балха деррига доакъошка, боахама хьалхле лелаеча партийни вахара ленински нормаши демократически централизма ленински принципи юхаметтаоттаяро мотт-тигерча гIулакха наьха творчески инициатива чIоагIа дегIайоалаяра эшаш дика хьалаш кийчдир. Цунца цхьана кхы а чIоагIагIа эттад вай балха ерригача звеношка паччахьалкхен дисциплина чIоагIъяра дош. Боахама организационни жердача формех къаьстта кхераме я паччахьалкхен духьалара тенденцеш.

«МоллагIча формех гучадоале а, хаьдда къовсам лоаттабанза баргбац партийнии паччахьалкхени дисциплина телхаеш долча гIулакхашца, — яьхад Н. С. Хрущева ССКП ЦК-а июньски Пленуме (1959 ш.) — Цхьаккха а саг юкъера ца воаккхаш партеи паччахьалкхени хьашташ цIенхаштта леладергдолаш кхетае еза кадраш. Из ца дича, новкъостий, вай толамца дIахьалхашка дохалургдац».

Коммунизм хьалъяра гIулакха тешшаме тIехьа йола, паччахьалкхен гIулакхий уйла е а цу тIехь болх бе а ховш йола, халкъа хьаштий йоакхо елга сийлен гIулакхи доккхагIа дола партийни декхари лерхIаш йола дукха кадраш кхеьй Коммунистически парте. Цхьабакъда, вайщига хIанз а ба дуккхача моттигашка паччахьалкхен юкъара хьашташ ведомственни, местнически хьашташта кIалкхуьйла цхьацца бола болхлой.

Паччахьалкхенна хьалхашка цIена ца хилар гучадоал, масала, цхьабола болхлой совлен хIамаши дефицитни материалаши Іоае тIерташ хиларца, керда техника, производства дикагIа йола методаш юкъейоалаеш хулача халонех кIалхара бовла уйла хиларца, кооперированни поставкаш кхоачаш ца еш хиларца. Паччахьалкхенна духьалара тенденцеш гучайоал цхьаболча кулгалхой доккхий, цхьабакъда дизза кхоачашдулургдола декхараш тIаэца безам ца хиларца.

Зенне йола иждевенчески уйлаш йолаш моттиг а нийслу. ССКП ЦК-а январски Пленуме новкъоста Н. С. Хрущева яьхад, хIанз тучаяьннай ялат, дулх, шура, кхьйола продукташ оца зIамагIа йола план областа тIаэцараи область Іалашъе союзни юкъарча фондера махулла дукхагIа хIама дIаяккхараи дукхагIа бола низ тIабохийтача партийни, советски, юртбоахама органий кулгалхой категори.

Иштта кулгалхой кертага уйла яйта безам бац, дика, кхетамца нийсбаь мухь тIаэца, керда торонаш лаьха, царех паччахьалкхенна долча гIулакха пайда оца безам бац. ХIаьта мел дикача плана а могаргдац моттиге мел йола еррига торонаш чулаца. Цудухьа вай социалистически хьалашка йолаш йолча торонех пайда баккха хар боахама кхетамца доал дара балха тIа жертерадар да.

Кхетадеш ма дий, цхьаболча болхлоша тIаийдеча тайпара, бехктокхаме а ца лерхIаш декхараш тIаийде йиш ца хилар. Уйла а ца еш тIаийду цар декхараш, шоай гIулакх лакхдича, царех хургдар бе-баш-ха а ца хеташ. Цу тайпарча болхлошта шоай мундира сий мара дага даллац, царна парте хьашташ, халкъа хьашташ кIаттIа а бац. Царна кертерадар да доккха дош алар, хоастабалар, шоаех дика нах хетийтар. ХIаьта цу тIулакха тIара духьал паччахьалкхе Іехаярга вала хIамма а гаьна дац. Доккхий декхараш тIа а йица, нах Іеха а баь, шоаш бехктокхаме ца хета нах доацараш яздараи тийша балхеи харцахьча новкъа бовл.

ССКП ЦК-а январски Пленуме чIоагIа критика йир тIаийца декхараш кхоачашделга вIаштIехьдоаккхаш чIоагIа болх бара метта, дулх, шура, кхьйола юрта боахама продукташ дукхагIа яхара метта шоаш партии халкъи Іехаде йиш йолаш лерхIача, тоъаш йоаца продукташ кхычахьара ийеш болча болхлошта.

Иштта гIулакх даьд, масала, Кемеровски областа Беловски района «Россия» яхача колхоза кулгалхоша. Цу артела кулгалхоша Беловски городской шурий заводера ворхI тонн шура а йица, из шура цигача заводага ехкай, хьайбай продукци йохка тIаийца декхараш кхоачашдара чотах. Цу тайпара закона духьалара гIулакхаш леладир цу районерча «Победа», «1 Мая» яхача а кхы-цхьайолча а колхозий кулгалхоша а.

Дика кхетадеш да из жуликий а зулмане а никъ хилар. Уж тайпара махинацеш лелаеш бола нах, нагахь санна цар киса партийни билет доалле, уж коммунисташ бац. Бехача наькъаца шоай сий даккха гIерта карьеристаш ба уж. Оаха из-вож дергда аьнна дош а тешам а бала харца дика хила гIерта, бакъда продукташ дукхагIа яха нах вIашагIтоха а оарцагIбаха а ца ховш бараш гучабаха а карьеристаш хиларах тарра дIаьюкха а беза.

«Партийни билет киса а доаллаш болча цу тайпарча нахаца хаьдда къовсам лоаттабе беза, цар сий доаду вай парте», — яьхад новкъоста Н. С. Хрущева ССКП ЦК-а январски Пленуме. Новкъоста Хрущева цу гIулакхах доагIаш дола закон арадаккхар, Іаьдал Іехадерашкара партийни хьисапе хоаттам бар, уж партера дIабахар могадир. Іаьдала харцлуврашта суд е еза, моллагIа нах уж бале а.

ХIаьта цу тайпара цIена боаца нах цкъаза бакъбеш а цар зулмане гIулакхаш къайла кхухьаш а моттигаш я. Кемеровски областе Беловски районе колхозашка хинна жуликий гIулакхаш довзаш хиннад райкома секретара нов. Мещеряковнеи райисполкома председателе нов. Глазьриннаи. Цхьабакъда цар паччахьалкхенна духьалара практика могаяьй. Нийса гIулакх даьд парте обкома райкома секретараи райисполкома председателаи цIенхаштта наказани яь.

Кадраш нийса хьалкхеяра нахагара гIулакхаш духхагIа хьадехаргдола хьалаш оттаде деза, харцахьара хIамаш къайла ца а кхухьаш, цIена а духхьала а гучадаха деза уж, паччахьалкхен хьашташ телхадерашкара чIоагIа жоп деха а бехкечарна таIазар де а деза.

Вай парти хьаьяьча В. И. Ленина хьийхад, моллагIа а практически гIулакх политически къоастаде деза кулгалхочо, вешта аьлча миллионаш болча наьха хьашташта хеттача тайпара. Ленински из идея чIоагIа а дика а дагакхаба еза вай хьалхле лелаеча кадраша. Мичча хана а моллагIа хIама шоаш деш хилча, халкъа хьашташка хьежжа де деза, паччахьалкхен хьашташ кIоарита довза а цар хьисап де а деза, шоай балхах сийлахь - йоккхий коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъяр духьа деррига халкъо лоаттабеча къовсама керттера дакъа лоархIаш хила беза уж.

Партийни организацеша, партийни комитеташа, политически кулгалдеш йола органаш шоаш хиларах тарра, шоай хьинарца кхотабу тайп-тайпарча балхаш тIара болхлой. Уж я вай воай берриг болх дагалатта массане юкъара декхар кхоачашдара дIабала безаш дола декхар довзаргдолча уйланца кадраш хьалкхее езараш а. Партийни организацеша деча доалага, цар моральни сий хиларга хьежжа чIоагIа хургба паччахьалкхен хьашташ кхоачашдара бола тешам а.

Партийни организацей декхар — кадрай политически хьинари цар идейни кхетами мамотга чIоагIбар. Саг тешаме хиларан бакъ хиларан ларде улл сага идейность, доккхийча хьашташца ваха хар. Нагахьа санна саг дIагIарча кагийча гIулакхий мара бала боацаш хуле, ше а ший дезала а мара цо уйла ца йойя, цунах бокъонца вола коммунист хургвац.

Эггара хьалха бокъонца бола коммунистически сакхетам болаш хила веза коммунист. Цо мара нийса мах байтац хIара гIулакха. Партийни хьехамца хьалкхийна, идейни саг гIертаргвац хIилла лелае а харцахьарча, шийна эхь хулаш болча новкъа вала а. Хьанца лелаергья цо хIилла? Ший паччахьалкхенца, ший партеца лелаергья цо из? А, идейни саго кхетаду парте, паччахьалкхено деррига халкъа хьашташ кхоачашделга. Цудухьа ший деррига низаш цунна гIулакх дарга, цун сийлахь-йоккхийча идеалашта гIулакх дарга, уж кхоачашъярга дIаухийт цо. Ф. Э. Дзержинске къаьстта дика белгалдаккхача тайпара, идейность — из сий долаш гIулакх да, деррига гIулакхел чIоагIагIа да из, чIоагIагIа да из моральни декхар цо оттадеш хиларца: «Иштта ваха везаш ва хьо, иштта хила везаш ва хьо».

Кадраш идеолотически кийчъеш партийни организацеша беш бола боккха болх хIанз тIаберзабаь хила беза паччахьалкхен хьашташ чIоагIа кхетадергдолча уйланца, цIена а бакъ а хургволча уйланца, партена а халкъа а хьалхашка чIоагIа бехктокхаме хургболча уйланца уж хьалкхебара.

ССКП XXII-гIча съезда накъа додаш дола советски халкъ хьинарахи творчески низехи дизза да коммунизм хьалъяра йола сийлахь-йоккхий планаш кхоачашъяра. Хьалхабаьнна болх вай коммунисташ, вай партийнии советскии кадраш. Наха хьаллоацаргбола, хьоккхам бала беза цар шоай гIулакхашца. МоллагIча балхаш тIа шоаш бале а, царна эггара хьалхагIа ха деза, шоаш паччахьалкхен хьашташ массадолча хIамал лаккхагIа лоархIаш бола партийцаш, революционераш болга.

(7-ча феврале арадаьннача «Правда» тIара передовая).

Еррига хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе дIаюврг1ья

ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш ура а оттадаь, 1961 шера еррига юрта боахама культураш дика хьувкъаяра хьинаре къахьегаш я Сунженски района «Победа» яхача колхоза кхашкара балхаш деш йолча тракторни бригада коллективе. Ханнахьа а агротехнико маяккхара дика а дIадийнад гурахьа цув ялаташ. ХьалхагIа гидуарганн хьажкIаши хиннача лаьтташ тIа дийнад гурахьа дIадийнача 1280 гектар ялатех дуккхагIдар. ДIадийна деррига фу дика да.

Соахка 962 гектар лаьттан тIа гурахьа дIадийнача кIих хIара гектара тIара 21 центнер чуера оаха. Цох кхоачам а ца беш, ялаташ кхы а дикагIа хьувкъаргдола гIулакхаш кхоачашдеш да тхо хIанз. Краснодарски краера вайщига геттара дика хьувкъача «Безостая-1» яхача кIи фу а дена, из фу тоссаш дIайийнай 300 гектар. Цох торо хургъя ялат дукхагIа чу да.

Дукха терко ю тха колхозо хьажкIаш кхеяра а. Соахка 150 гектарах хIаране тIара 67 центнер хьажкIий яьккхар. Бригаде шортта техника хиларах, кулг-кара ду балхаш кIезигдаларах вIаштIехьдаьлар тха уж доккхий толамаш даха. Шоай балхаш геттара дика довзаш ба тха механизированни звеной звеньевойш нн. М. Конновн Н. Трибунцови.. Соахка цар гурахьеи Іайи 1100 тонн шира кхо диллар кхашка, хIа аьнна бIаьсти йоаллаше а зяба тIа лаьтташ докъалургдоаца балхаш дир, ялат дIаделехьа шозза культиватор токкхийр, гIаккха ялаташ дика дIадийра. Къахьегарга хьежжа хьийкъа а хьийкъар оаха. дIадийна ялаташ.

1961-ча шера кхы а дикагIа хьажкIаш хьувкъийтара чIоагIа бехкхий деттара кIезига терко йора цига, хIаьта агротехнико яххача тайпара гIулакх дацар хьажкIашта, квадратно-гнездови хьисапе дIаецар уж.

Доклад йистеьннначул тIехьагIа къамаьл деш хилар хьажкIаш лелаю звеньевойш. Дукха данзар цар къамаьлаш, цхьабакъда уж берриг а хьажкIаш дикагIа хьувкъийтара кийча болга гуш дар.

Совещане къамаьлаш дир хьажкIаш лелаераша Кузнецовас, Шабаевас, Рудченкос, Бетерханова, Дадаева, Минкаилова, дукхха кхыбараша а.

Грозненски тохкама-мелиоративни станце директора нов. И. А. Кириенкос дийцар хий дехкача каналех хьажкIаш дикагIа хьувкъийтара мишта пайда эца беза.

Совещане хиннараша Грозненски района берригача хьажкIаш лелаерашка ихайнарал дир еррига районе 5460 гектара тIа дIайийнача хьажкIех хIаране тIара 40 центнерал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш, хIаьта 540 гектарах хIаране тIара 300 центнер моша доакъар даккхара уж тIахьехаш.

П. КОВАЛЬНОГОВ.

Сурта тIа: совещане дакъа лаьца раш перерыве. И. ПЛИЕВА сурт.

☆☆☆ ХIара гектара тIара 100 центнер ялат чуэцаргда

(«Аргун» яхача колхоза сомий бешамаш лелаеча бригада бригадира Е. В. Кузнецовас даьча къамаьлацара).

Семилетка кхоалагIча шера юрта боахам кхы а дикагIа дегIабоалабара ССКП ЦК январски Пленума материалаш Іомаьычул тIехьагIа 20 гектара тIа хьажкIаш кхее лаьрхIар оаха. Эггара хьалха хIара гектара тIара ялатийна лаьрхIа 65 центнер хьажкIаш чуэца социалистически декхараш тIаийцадар оаха. ХIаьта хIанз тхоай торонашка а хьежа гектара тIара 100 центнер ялатийна лаьрхIа хьажкIаш чуэца къовсам лоаттабе лаьрхIад оаха укх шера.

Аз дош лу совещане дакъа лоацаршта хIара гектара тIара ялатийна лаьрхIа 100 центнер хьажкIаш чуэцаргхиларах.

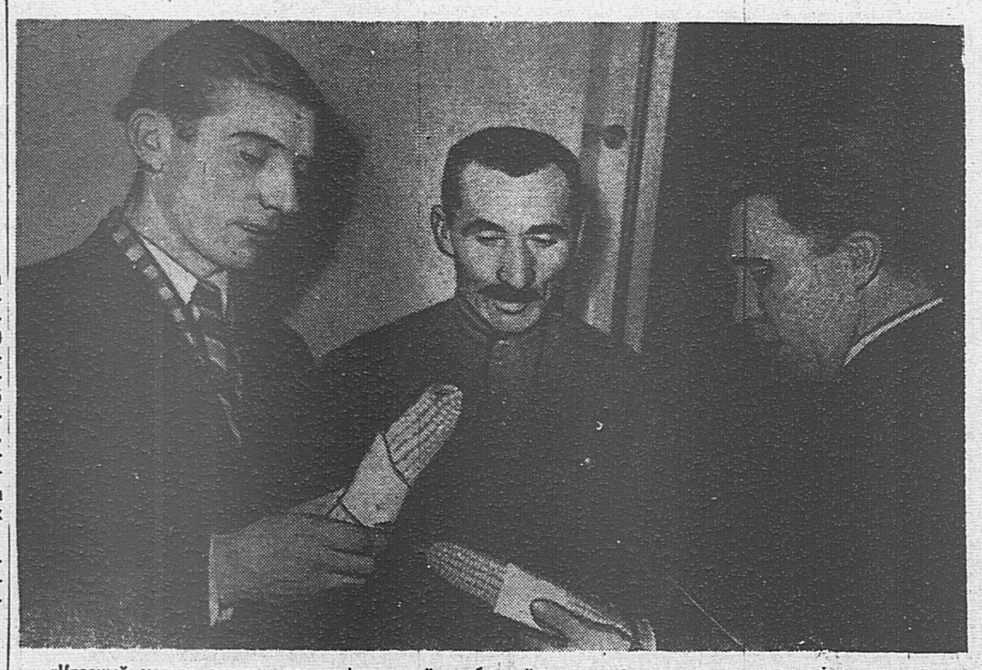

«Красный молот» завода машиностроителий клубе духха нах бар гулбенна. 3-ча феврале Грозненски района хьажкIаш лелаерий совещани хилар цига.

Цецвала мегаргвац совещане баьхнаршта юкъе керда нах бIаргабайча, керда цIераш хезача. ССКП ЦК январски Пленумо боккха теркам тIабахийтар хьажкIаш лелаяра, Къилбаседа Кавказа юрта боахаме хьалхле лелаерий совещани йолаш доккхий денхараш оттадир Никита Сергеевича Хрущева юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка.

ССКП ЦК Пленума решенеш кхоачашъеш Грозненски района къахьегамхоша лаьрхIар дукхагIа ялат, къаьстта хьажкIаш дIае. ХьажкIаш дIае дукхагIа лаьтта хьакъоастаду, уж дикагIа хьалкхее денхараш тIаийцад. Цудухьа, хьажкIаш хьалкхее дукха керда нах ух.

Района колхозашкеи совхозашкеи дукхагIа хьажкIаш дIаера хьанъехьа доклад йир ССКП РК секретара нов. Б. С. Чадова, дIадахача шера лертIа хьажкIаш хьэл ца кхеньча цхьаболча боахамий кулгалхошта критика йир цо.

Хий детта лаьтташ дукха дале а «Новый быт» яхача колхозеи коа тIара оалхазараш леладеча «Ермоловский» совхозеи кIезига хьийкъай хьажкIаш. Лаьттанна кхоачаш шира кхо дулларгда деррига ца кхай тIа. ХIанзале а 160 тонн кхо кхашка дIадихьад.

Семилетка кхоалагIча шера дика хьувкъадергда оаха тхоай деррига ялаташ.

П. ЖЕВНЕНКО,
«Победа» яхача колхоза тракторно-полеводчески бригада бригадир.

Коммунистически партена, дукха езача Даьхенна хьалхашка тхоашта гIалатта декхар дика кхета а даь, «кура хьажкIаш» ебаяра къахьегаш я сои са новкъостий Ибрагимова Рабу, йижарий ТимаевгIар Самсеи Зарети, Тимурчаева Шукран, иштта кхыбараш а. Тхо деррига, ханна къона дале а, колхозийи совхозийи кхашка балхаш даь а хьажкIашта гIулакх де Іомаденна а да.

Йоккха сийле я хIанз сога кхаьчар — хьажкIаш лелаеча звенона керте оттаяьй со. ССКП ЦК январски Пленума решенеш а Никита Сергеевич Хрущева цига даь къамаьл а Іомадеча хана оаха геттара дика кхетадаьд хьажкIаш хьувкъаелга Іалаьмате боккха лоархIам боллаш гIулакх хилар. Цудухьа, партенеи халкъаи эшар кхоачаш а деш, къаьстта дика къахьегарца чам боллаш да тхо. Оахош лелаеча 18 гектар хьажкIех хIара гектара тIара 60 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьхача хьажкIий яккха лаьрхIад оаха. ХIанз тхоай лаьтта шира кхо дуллаш да тхо. ХIара гектара тIа 10 тонн кхо дулларгда оаха. Цул совгIа юрта бахача наха тхона новкъостал дергда кхашка йилла котамий помет гулъяра.

ССКП XXII съезда сийна социалистически яхье а баьнна, са звено членаша яхье хьийхай Тарамова Тамарий звено.

Дукха езача Даьхенна раьза а хинна дIалургба оаха тхоай низ, хьинар, тхоай берриг къахьегам.

Дукха езача Даьхенна дезар кхоачашдергда

(Старо-Юртовски совхоза хьажкIаш лелаеча звеньевояс Шабаевас даьча къамаьлацара).

Советски правительства Франце правительствага яь протест

СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыко 9-ча феврале Франце СССР-ерча гIулакхий ханна вола поверенни Ж. де ля Гранвиль тIа а йица, цунга укх тайпара заявлени йир:

«Советски правительства тIадилларца Франце правительствага укх тайпара заявлени йинза яргйоацаш лоархI аз.

Кхы хьалхагIа ца хинна тайпа хIама а деш, 9-ча феврале французски тIема самолето дов даьд СССР Лаккхьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежневи наькъа цунца болха нахи тIа а болаш йолча советски граждански самолета. Гринвически ханах 14 сахьатагареи 23 минутагареи денз 14 сахьати 30 минут яллалца йолча юкъагIа Алжир яхача города 130 километр гаргга къилбаседхьарча районе Средиземни форда дунен халкъий юкъарча хиш тIа сигала даьд дов. ХьалххегIа а французски Іаьдалашта дIа а йовзийта йолча маршрутах Рабате йодаш хиннай СССР граждански фецарча флота «ИЛ-18» яха самолет.

Лакхехьа белгалъяьча ханна, самолет 8.250 метр лакха йолча хана цIаьхха хьагуча а ийккха, кхераме долчча тайпара гарга а теIаш, кхозза тIаенай французски йовзара белгалонаш а тIалатташ йола ши мотор боалла реактивни истребитель. Ше тIаихача хана советски самолета шозза дов дир истребито, самолета никъ теда а тедаш.

Французски тIема самолето Советски Союза граждански авиаце самолета даьча цу боарам боацца воча гIулакхах доккха хатар дала сахьат дацар. Франце герзащцарча низаша лелаю дунен халкъашта юкъера бандитизм мара, кхы цIи яц цу гIулакхий. Французски самолето даьр гIожа провокационни оамалехьа гIулакх хилар кхы а цIенагIа гучадоал нагахьа санна ер хIамаш теркал дича: истребитель тIаялехьа хьалхагIа советски самолето радиоца къамаьлаш дир алжирски аэропортаца, цу тайппара, французски Іаьдалашта цIенна ховш дар французски правительствага хьалххегIа а дIабовзийтача наькъа йода советски самолет мичахьа я.

Шийна тIехь СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев а волаш йолча СССР фецарча флота граждански самолета французски истребито гIаьра хьисапе даьча довнах хетта, Советски правительства хоадам боллаш протест ю французски тIема низаша даьча хIаманна беррига бехктокхам шийна тIабожаш йолча Франце правительствага. Советски правительства хьадех бехке барашта наказани елга, тIехьа тIайоагIача хана из тайпа гIулакх хургдоаца хIама делга, цох даьча хIамах шийта хоам белга».

Советски правительства яьча заявлене текст Іалаьмате сиха Франце правительствага дIакхоачийтаргья ше аьлар Франце гIулакхий ханна волча поверенне.

ДикагIбараш кандидаталла утттабу халкъо

Укх деношка Грознерча локомотивни депо механически цехе хиннача собране моттигерча Советий депутатий кандидаташ хоржаш болхлоша: гIулакхерча наха, инженерно-технически болхлоша собранеш яьй.

Октябрьски районни къахьегамхой депутатий Совета депутат харжара кандидаталла оттаяьй механически цеха дикагIйола болхло, дика общественник — токарь Санина Анастасия, токара А. Красева еннача предложенех.

Беза мухь дIа-юха кхуьхьа машинист Боков Сулейман кандидаталла оттавара предложени елар машиниста гIонча В. Кокина. Массане дог раьза а долаш кандидаталла хержаб уборщица Печорина Тамара, депо начальник Величко Виктор, моттигерча комитета председатель Запара Федор. Собране хиннараша массане а хьаллаьцар уж предложеней.

Берригаш раьза а болаш чIоагIбу Грозненски городской къахьегамхой депутатий Совета депутаташ харжара кандидаталла оттабаьб паровозашта подъемочни ремонт еча цеха слесарь Хажиев Ахьмад, коммунистически къахьегама ударникаш — машинисташ Потапенко Иван, Айрапетов Владимир, механически цеха уборщица Гуженкова Антонина, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель Гайрбеков Муслим.

* * *

Шоай дикагIбола къонгаши мехкарийи къахьегамхой депутатий городской Совете депутаташ харжара кандидаталла утттабу МагIалбика района къахьегамхоша. Берригаш раьза а болаш шоай собранешка депутаташ харжа кандидаталла оттабир «Ингушский» совхоза болхлоша хьажкIаш лелаю звеньевая Балоева Айшет, свинарка Климова Евгени, доярка Галаева Зина, свинарь Барахоев Адам, иштта кхыбараш.

Кандидаталла оттабаьб «Кавказ» колхоза дикагIа бола чабан Чалкидзе Харитон, комсомолец-тракторист Бакчинов Владимир, кхыбараш а.

* * *

Районни Совете депутаталла харжа кандидаташ утттабеш латт дикагIбараш Наьсарен района массайолча моттигашка а. Кандидаталла оттабаьб Аьлти-Юртарча отделене доярка Барахоева Лемка, хьажкIаш лелаю звеньевой Мальсагов Осман, Яндарерча отделене тракторни бригада бригадир Евлоев Махьмад, «Октября 40 шу» яхача совхоза хьажкIаш лелаю звеньевая Кусиева Зайдат, иштта кхыбараш а.

Книжка яздаьд Шерипов Асланбека

Нохч-ГалгIай мехкарча къахьегамхошта дика вовз Шерипов Асланбек Тирка йисте лаьттача граждански тIема сийлахь турпал из хиларах, воккха оратор хиларах. Тирка йисте дахача халкъий съездий трибунаш тIара ше къамаьл деча хана цо къаьгга а майрра а меньшевикех, эсерех, контрреволюционерех лораяьй ленински парте идеяш, гучабаьхар тийшабалхаш леладаь шайхаши моллаши. Цхьабакъда, нагахьа саг ваг Шерипов Асланбек эггара хьалхара нохчий писатель хиннилга ховш. Цо иллеш, дувцараш яздаьд, цо нохчий метталара эрсий меттала даьхад халкъа дувцараш иллеши, хIаьта эрсий метталара нохчий меттала яьхай Лермонтова, Горьке, Пушкина произведенеш.

1918 шера Владикавказе (хIанз город Орджоникидзе) Терски Халкъа Совета типографе кепа теха арадаьлар А. Шерипова зIамиго книжка. Цу книжка цхьа экземпляр диса долаш да Грозне вахача инженер-геолог волча Виктор Владимирович Николаевга. Бераш долча хана Шерипова доттагI хиннав Виктор Владимирович. 1915 шера денз 1917 шерага кхаччалца Асланбекаца цхьан классе волаш дийшад цо Грозненски реальни училище. Турпал санна веннача ший доттагIчун сийнна деза а лоархIаш леладаьд цо из книжка. ХIаьта хIанз Нохч-ГалгIай краеведчески музейна совгIата деннад цо из.

«Нохчий иллешцара» яхаш да из книжка.

Шерипов Асланбека язъяьча деша хьалхен тIа йоах:

«Къаьнара Iаьдал долча хана вIалла ший йоазув хиннадац нохчий халкъа.

Цудухьа цу халкъа еррига духовни культура багахбувцама творчествах латтар.

Цу даькъе къаьстта терко тIаяхийта езаш да кхаь даькъа декъалуш дола нохчий турпален иллеш».

Царех цаI, язду А. Шерипова, истори доладалалехьара дакъа—уж турпалех, майрача кIантех, фьалгашца дувцача тамашийнача хIамаех дола иллеш да. Цу иллешкара бакъдараш, географически пункташ, этнографически даннеш, хронологи цхьаьдца-йолча хана къоасталуш яц. Цу иллешка бувца нах цкъаза кхыметтел вIалла цIераш а йоацаш «Турпала зIамигсаг» оалаш хулар.

ШоллагIча даькъада лоархI Шерипова паччахьа Iаьдалца лоаттабаь турпалера къовсам бахьан долаш хьахинна исторически иллеш. Цу иллешка ювц дозначш хинна моттигаш, цига белгалбаьннача наьха цIераш, юкъ-юкъе нийслу, масала, Шамал, Къази-молла, Слепцов, Ермолов, кхыбараш санна бола исторически гIулакхаш леладаьраш.

Цу иллешка дукхагIа ювцар я майрал, турпаленца валар, хьаша-да везаш хилар, доттагIал, ше денна дош тешшаме чакхдаккхар, безам, и. кх. дI.

Турпалерча иллешца лоархI автора эбаргех дола иллеш а.

«Эбаргий иллеш, — язду Шерипова, — чIоагIа даьржад Шамал каравигачул тIехьагIа, хIаьта царех эггара тIехьара дар Заьлмахах доахаш а да.

«Эбаргаш къаьстта товш хилар, — йоах автора, — Кавказе цIенденна паччахьа Iаьдал эттачул тIехьагIа.

Паччахьа суди лоамарой бокъои цхьана тарлуш ца хиларах, Кавказера администраци зулам долаш хиларах, са ца доаккхийташ йола политика массанахьа лелаеш хиларах къайлагIа лела безаш хулар денал дола дуккха нохчех (Кавказерча кхьча къамех а) бола нах.

Царна тIаккхувш хулар, хIаьта зуламерча наха духьала лоаттабеча къовсаме аьттув хилийтар духьа «нах доалла увттабора».

Из хардацхьара гIулакх бахьан долаш, цун гаргалча нахах е кхьметтел юртарча нахах додар бехкечо даь зулам...

«Iаьдало низаш дора машаре бахача наха, хIаьта эбаргаша цу Iаьдала духьала довнаш дора».

Бакъда, Iаьдало деча низашта духьала къовсам лоаттабергаш лоархIар халкъо эбаргех...»

Бакъдолаш хинна исторически хIама дувц Асланбека. Из бакъдаь хиннад цхьан боккхийча паччахьа чиновникех хиннача П. Козалковске «Кавказера довнаш» яхача ший книжка тIа.

«1911 шера хьагIар чу хиннача Заьлмахана гобаьб пулеметаши йоккхий топаши а йолаш йолча гIашлой полкацарча рото, казакий команда, ши бIаь саг пластунаша, полице, и. кх. дI.

ТIехьашка вала йиш йоацаш массабола-никъ дIалаьца хиннаб.

Каравола аьнна юкъе нах бахийтар Заьлмаха волча.

ТIаккха Заьлмаха аьннад:

«Со эшаш вар со волча вола ала бехке боацача наха дийтта дерригa тIодаш дIадоахаргда, аьнна а цул совнагIа, со бахьан долаш лийца Сибарегга мел бихьа нах хьахецаргба аьнна а паччахьа ше яздаь каьхат а дахьаш».

Цу тайпара каьхат Заьлмахана денадац, хIаьта из мишта ваьннав ца ховш кIалхара а ваьннав».

Цеша хьалхен тIа кхы цхьаькха масал а доаладу Шерипова: «Суламбик яхаш кхы цхьаькха гIалгIай эбарг а хиннав, Заьлмаха новкъост волаш.

Цунга дIахьийна хиннад, нагахьа санна хьо кара да воагIе хьа юрт а хIалакъергья, хIаьта хьо чуводаш мел хинна моттиг а йохаергья, аьнна.

ТIаккха цхьа общественни деятель А. Ч.* волча ший сесаг яхийтай Суламбика, хьакимашка цхьа къахетам байтар дехаш: нагахьа санна из, Суламбик, ший лоIамах тIавоагIе, топаш теха мара, хьалъэлла ма вуввалара, аьнна, хIана аьлча из цунна къаьстта унзара хеташ гIулакх да...

А. Ч. къамаьл даьд инаралца Флейшераци* кхыча хьакимашцеи, тIаккха цар дош деннад, топаш теха мара вуврг ма ваг Суламбик, аьнна.

Цу хьакъехьа хоам баьб Суламбикага.

ТIаккха ший биззача тIема гIирсаца тIа а вена, Iаьдала дIакаравахьа из.

Бакъда, инарала Флейшереи К°—и шоаш денна дош харц а даь, хьалъэлла вийнав Суламбик.

«Iаьдала политически духьаленаш яйташ а цунца* къовсам лоаттабайташ а долча цу гIулаккхо, — йоах автора, — халкъа хьалхашка къаман турпалий санна сий доаккхар эбаргий, хIаьта цудухьа бувцар уж иллешка а».

КхоалагIча даькъаца лоархI А. Шерипова Советий Iаьдал бахьан долаш нохчаша лоаттабаьча къовсама хьакъехьара иллеш, масала, цо эрсий меттала даьккха «Юсуп — Мусий воI» яха илли.

«Лаьттанца деча балхашка а маькха чIегилг лохаш а дIабаха кхоачабала йиш йолаш бацар берригa халкъа низ,—йоах Шерипова.— Цох юхебисача низо аьттув лехар, — цхьабакъда, къаьнача Iаьдало лацар из аьттув. Халкъа культурнии духовнии творчество тоIаяь а соцаяь а йоаллаеш яр».

Безаме а сакъердаме а да «Асир—эбарг» яха Шерипов Асланбека кулг а тIа латташ дола илли. Цу тIа хестаю цо Кавказ, цун лаьттанцара рузкъаш.

Лоамашка ваьхав безам лехаш хинна Асир. Цкъа ловзарга вахача нийсъеннай цунна Нанта яха йоI. ЧIоаттIа тIехьаваьнна хиннав из цунна ше везавалийта гIерташ, цхьабакъда, цо тIаэцаш хиннавац из. ГIулакх доацаш гIийртав Асир ший са цунна дIадала, цу йоIа ше везарг фуннагIа де кийча волаш хиннав из, цхьабакъда йоIо оалаш хиннад цунга: «Тоам болаш-м вар хьо, Асир, хIаьта а сона везац-кх хьо».

Цкъа цхьан бийсанна топаш яьлар, жIалеш Iаьхар, наьха гIараш яьлар. Асирана хайра, цу бус Нанта йодаяьлга.

«Из йоай из еррига къайле — везарга едда дIаяхай,—шийла гIайгIа кер чу елла, корта Iочу а бакийта, ший цIенгахьа волавелар Асир...

Ши ди дIадаьнначул тIехьагIа цхьа дика кхаъ хезар Асирана: Нанта раьза йоацца шехьа а йодаяь йитай, аьнна».

ГIадвахавар Асир: тешамерча сагага тIолла Асирага хабар дайтад Нантас, хIанзалца Iайха мел дийцар хIанз бакъдий хьажийтал со, аьнна.

Асира хайра Нанта йодаяьр вIаьхийча сага воI, Ахьмад яха зIамсат волга а кастта цун ловзар хулга а. ТIаккха ловзарга ваха лаьрхIар цо: Ахьмада цIенна юхе ше макхаьччанге а, ши го а тоIабаь чухаьхкар цо говр. Лохача картах оалхазар санна тIех а иккха, Ахьмада коа тIа яьлар говр...

Нанта шийна бIаргагушшехьа а, ше ма йодда цунна говр тIа а хийца, бIарг-цIацкъам тохача юкъа Асири Нантеи а хийца цIенгахьа хьийдар говр. Сов чIоагIа хехка кIаьдъяларах ежар говр.

«Нанта яI, Нанта, — аьнна йист а хинна, цун кулг лаьцар цо».

— «Денал долаш а тоам болаш а ва хьо, Асир, хIаьта сона везац хьо» — аьнна жоп делар йоIо.

Нантийна Къахьарма везилга хайначул тIехьагIа... цун везарг вахача цIагIа дIайигар цо из. Къахьарма нана араяьлча, Асира аьлар цунга:

«ХIахьий, ер да хьа вийий нускал, вIаший дукхабезаш ба ераш».

Даихар шераш. Берригача Нохчий мехка дIахезар эбарга Асира цIи... ХIаьта Асира леладу гIулакхаш шийна хезача, корта лестабора Нантас, къаьнара дараш дага ухар. Бераш дар цун, дика цIеннана а берий нана а хилар цунах.

Асир веннав аьнна хезар цунна цкъа. Из шийна хезача, корта чубахар цун, селла ше дукхаезаш хиннар дага а веха.

«ВIаштIехьха-тIехьа доккхий тIадамаш легар цун бIаргех гош тIа».

Шерипов Асланбекаца деша ваьгIача Виктор Владимирович Николаева лорадеш леладьча книжка хьагойт цун автор йоккха литературни говзал йолаш хилар.

Н. ШИПУЛИН.

* А. Ч. — из ва воккха нохчий мехкдаьтта промышленник А. Чермоев.

* Терски областе хинна губернатор.

Дика къахьег дукха ха йоаццаш хиннача ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш гIоздаьхача Грознерча центральни ремонтно-механически завода болхлоша.

Къаьстта чIоагIа болх баьб дIабахача бетта мехкдаьтта оборудованена ремонт еча цеха къахьегамхоша. Укх шера январь бетта план 130,8 процент кхоачашъяьй цар, е планах йоагIачул совгIа 8.3 эзар сома маьха продукци арахийцай.

ЧIоагIа пайда баьннаб рационализатораша енна 3 предложени балха юкъейоалаяр бахьан долаш. Масала, производстве роторашта ремонт яра процессаш сихъеш, турбобурай корпусаш йIоахъеш йола газови горелкаш оттаяьй, хIаьта биметаллически втулкаш хьаеча брак хургйоацаш бурана меттел даггчан кIора лелабу.

Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад станочникаша, слесараша К. Абутеева, В. Глухова, Н. Смольникова, В. Ходырева, иштта кхыбараша барти цхьоагIои йолаш къахьегарах. Дика болх бу тайп-тайпара балхаш деча М. Залучанеи А. Коробкосе. Балха нормаш массайолча хана тIехкхоачашъю цар.

Бетта йола план кхоачашъяра чIоагIа новкъостал даьд коммунистически къахьегама цех яха сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабаро а. Грязеви насосашта ремонт еча бригадана коммунистически къахьегама бригада яха цIи еннай. Цул совгIа цехерча пхе болхлочоа коммунистически къахьегама ударник яха цIераш яла лаьрхIад.

ССКП XXII съезда сийна керда социалистически декхараш тIаийцача тха цеха коллективо лаьрхIад коммунистически къахьегама цех яха цIи яккха, планал совгIа 10 эзар сома маьха продукци арахеца, къахьегама овсарле дикка лакхъе.

ХIанз чуийнна тIаийца декхараш кхоачашдеш ба цеха къахьегамхой.

Сурта тIа: коммунистически къахьегама ударник, электросварщик В. Инютин 196 атмосфер давлени а йолаш болх беча цементировочни головкашта сварка еш воалл.

А. МИРЧЕВ,
цеха мастер.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дика кийчо е хоржамашка

Къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка кастта хургдолча хоржамашка кийчо елга хIара денна шерлуш латт Наьсарен района юрташка.

Окружнойи участковии хоржама комиссешка кандидаташ харжара гIулакх дика чакхдаьннад районе.

Къаьстта дика вIашагIбеллаб хоржамашка кийчо яра болх Аьлти-Юрта. Дукха ха я цига харжархой еписка оттаяь, агитпункташ хьайийла.

Дукха нах хул агитпункташка массаза а. Вай мехкарча а доазол дехьарча а гIулаккхех лаьца харжархоша телача хаттарашта дизза жопаш тел агитатораша.

Цул совгIа, агитатораша беседаш ю, лекцеш еш бахача наха, хIаьта хоржамаш мишта хул а, ССКП ЦК январски Пленума решенеш а ювц, дIахо йодача хана вай боахам, къаьстта юрта боахам дегIабоалабара уж мел лоархIаме я дувц.

Дика болх беш я Наьсарен районерча зооветеринарни техникумера агитпункт а (агитпункта заведующи нов. Барбашова). Агитпункта бергбола болхи массови мероприятеши тIайолаш план йоалл цига хьалтеха. Из план мишта кхоачашъю хьеж техникума партийни организаци.

Ала дезаш да цу гIулакхо чIоагIа новкъостал делга а. Планага а хьежаш шоай де деза деррига балхаш ду агитатораша. Самодеятельноста коллективо массехк концерт оттадергда.

Цхьабакъда, цу тайпара дика лелац моттигерча Советашка хургдолча хоржамашка кийчо яра гIулакх еррита Наьсарен районе. Масала, Пхьилекъонгий-Юрт (юрта Совета председатель нов. Орцханов). Харжархой спискаш увттаяь баьннабац цига хIанз а. Агитпункт кийчъяьяц, цхьаккха а болх бац агитатораша.

ХIана лел из болх иштта во, аьнна шийна хаьттача, цхьаннахьа а кораяпIац сона хоржамех йола Положени, йоах нов. Орцханова. Цхьабакъда, цхьанна а моттиге хаьтта а леха а яц цо из.

Из Положени ца хилча кхы де хIама деций-хьогI агитаторий. Дукха-м да агитатораша харжархошта дувца мегаргдола хIамаш. Газеташ тIа кепа теха я ССКП ЦК январски Пленума материалаш, Къилбаседа Кавказеи Закавказеи хинна юрта боахама хьалхле лелаерий совещанеш, иштта кхыдола хIамаш а. ХIара денна дувца йиш я дуккха а керда хIамаш.

Дувца хIама дац-хьогI Наьсар-Кертерча агитаторий а (юрта Совета председатель нов. Могушков). Дукха ба цу юрта бахача наха юкъе болх ца беш, къахьегамхой баха ца бута нах.

Агитатораша чIоагIа къовсам лоаттабе беза хулиганашца, къушца, наха чIоагIа зене болча тунеядцашца. Цар декхар да из. Цхьабакъда, Наьсар-Кертерча агитатораша геттара а кIезига бу агитационно-массови болх.

Цу новкъарло еча гIулаккхашка хьажа а хьежа мамотта сихагIа дIадаха деза уж. Дика кийчо е еза хоржамашка.

Укх гарггарча деношка увттаяь йистеяха еза харжархой спискаш, кийчъе еза агитпункташ, шербе беза наха юкъера агитационно-массови болх.

В. НИКИТИН.

ГIишлош сихагIа хьалъергья

Шалински района Колхозное яхача юрта массехк промышленни предприяти хьалъеча Совнархоза чуйоагIача 3-ча строительно-монтажни управлене тIишлош хьалъераша дог раьза а долаш хьаллаьцад Старопромысловски района мехкдаьттахоша дIадоладаь дика гIулакх.

Управлене коллективо декхараш тIаийцад: гIишлой-монтажни балхаш дара шера йола план 25-ча декабре кхоачашъе, хIаьта гIишлой-монтажни балхашка дIабода мах 0,2 процент лохбе, рационализаторски предложенеш балха юкъекхахьарца паччахьалкхенна 50 эзар сом пайда бала.

ГIишлош хьалъераша дош деннад СССП XXII съезд хьаелла ди тIакхоачаш шекар доаккха завод, ТЭЦ, цIеношта лаьрхIа панелаш ю комбинат, 6 эзар квадратни метр долаш бахача наха цIеношкъ хьалде, 125 бера лаьрхIа берий беш хьалъе. ХIаьта, Сийлахь-боккхача Октябра 44 шу дуза ди тIакхоачаш кхачан машиностроене завода металлоконструкце цех хьалъе, иштта кхыдараш.

СМУ-3 коллектив яхье яьннай Совнархоза № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене коллективаца. ТIаийца декхараш кхоачашдара чIоагIа къахьег хIанз управлене болхлоша.

М. КОСТЮК,
СМУ-3 партбюро секретарь.

Ханал хьалха

ЧIоагIа дегаш гIоздаьнна къахьегаш я укх деношка Карабулакски бурув деттача контора коллектив.

Январь бетта ханал 2 ди хьалха кхоачашъяьй бурув тохара план.

ЦIаккха къахьегама овсарле лох ца йолийташ массарел дикагIа болх беш хьайоагIа мастер И. Бородацкий керте латта коммунистически къахьегама бригада. ЧIоагIа хала задани яр цунна еннар, хIаьта а из кхоачашъяьй що. № 90 йолча скважине 2350 метрал совгIа бурув техад бурув деттача коллективо. ХIара бетта-бетта бурув тохара графики тIаийца социалистически декхараши кхоачашдаро хьагойт дIахо а бурув тохара болх сихбе йиш йолга.

Мастера С. Хохоева кулгалдеча бригада цхьаннел аханел совгIа кхоачашъяьй бетта йола план. № 100 йолча скважине дукха новкъарленаш хиннаяле а дIабахача бетта план 137 процент кхоачашъяьй мастер Н. Касьяненко керте латтача бригада. ЧIоагIа болх барца 128 процент план кхоачашъе вIаштIехьдаьлар А. Ильина кулгалдеча коллектива а.

А. БАКАЛЮК.

Хьинаре къахьег буровикаша

«Грознефтеразведка» яхача треста бурув деттараш семилетка кхоалагIча шера хьалхарча деношка денз хьинаре къахьегаш ба СССП XXII-ча съезда сийна тIаийца декхараш кхоачашдара. Бурув деттара январь бетта йлан 109,6 процент кхоачашъяьй треста коллективо. Бурув сихагIа тохарах, дикагIа йола методаш балха юкъекхувларах, иштта кхыйола мероприятеш ярах бурув деттарий вIаштIехьдаьлар кхы тIа а 182 метр бурув тоха.

Старогрозненски мехкдаьттахоша дIадоладаь дика гIулакх хьал а ладьца, треста бурув деттараша 1961 шера хаьдда декхараш оттадаьд шоаштта хьалхашка. ХIанз шоай беррига низ тIабахийта къахьегаш ба уж тIаийца декхараш толамца кхоачаш а даь ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа бахара. Бурув деттара шера йола план 23-ча декабре кхоачашъе лерхI цар, планал совгIа 1000 метр бурув а тохаш, хIаьта бурув деттилга планал 2 процент лакхде а лерхI.

ЧIоагIа терко тIайохийт цу коллективо къахьегама овсарле лакхъяра, хIара метр бурув тохарга дIабода мах лохбара.

Ховш да, вышка сихагIа хьа а яь, бурув детта оборудовани дIаоттаярга хьежжа мара бурув деттараш болх бе дIаболалургбоацилга. ДикагIа йола методаш балха юкъе а кхувлаш, подсобни балхашта механизаци а еш, буровой вышкаш хьалъяра план ханал хьалха — 1961 шера 26-ча декабре кхоачашъе лерхI вышкаш еча болхлоша.

Технически прогресс дегIайоалаяра, къахьегама овсарле лакхъяра хьалхле лелаеш ба «Грознефтеразведка» треста новатораш. ЦIи хеза ба Социалистически Къахьегама Турпалхо, воккхагIа вола буровой мастер Олейников, мастер Распереза, кузнец Константинов, дукхха кхыбараш а. Укх шера 215 эзар сом пайда луш йола 155 предложени балха юкъейоалае лерхI цар.

«Грознефтеразведка» треста бурув деттараш СССП XXII-ча съезда сийна яхье баьннаб лоалахарча Краснодарски края бурув деттарашца.

Р. ТУРЛОВ.

ТIехье кхетамца хьалкхеяр дерригача халкъа гIулакх да

★

Нохчийн гIалгIайн кхалнаьха политграмота кружокашта йола материал

★

ТIехье дийша а кхетам болаш а хьалкхеяра дешашта даим боккха теркам тIабохийташ а хиннай, хIанз тIа а бохийт Коммунистически парте. VIII-ча съезде тIаийца парте программа тIа аьннад тIехье коммунизма принципаш чакхйоахаш а коммунизм хьалъе ховрдолаш а кхетамца хьалкхеен хила декхарийла я советски школа. Советски наха халкъа дешар хьехареи царна кхетам балареи хьакъехьара В. И. Ленина идеяш хьахиннай либеральни просветительства увттадеча доазонца лоаттабеча къовсаме. Ше гениальни марксист хиларах тарра В. И. Ленина йоах: капитализмачул тIех а йоккхагIа а йола кхъахьегама овсарле ше яьккхача мара котъяргъяц коммунизм. ХIаьта из дулургдац хIанзарча Iилма еррига говзал кхъахьегамга, производствага дIаяхийтара наькъаца мара. Ленина аьннад: деша! Из да цо оттадаь лозунг.

Ленина указанешта тешшаме тIехьа йолча Коммунистически парте хадданза йоахо ю СССР-е халкъа дешар дегIадоаладара. Кхыметтел духовнии материальнии деррига низаш социалистически Даьхе лораяра оарцагIа даьхача гражданскии Даьхен Сийлахь-боккхачеи тIемай халача шерашка а партеи паччахьалкхенои мел ца йолийташ йоахо яьй бераши кагирхойи кхетабара, царга дешийтара, Iилма дегIадоаладара.

ХIанз, Советски Iаьдала 44-ча шера вай дог гIоздаьнна а де доагIаш доккхал дел а белгалдоах халкъа дешареи адамий генеральни баьчча Ленина васкеташ кхоачашдареи хьакъехьа вай Даьхенна карагIдаьнна Iалаьмате доккхий, деррига дуне цецдоаккхаш дола толамаш.

Революци хилалехьа Россе баьхача нахах 70 процент нах дешанза бар, ленински къаьмий политика хадданза кхоачашъеш хиларах вай дуккхача къамех латтача паччахьалкхен деррига халкъий шоай меттала школаш я. Массанена а ханза даргдоаца, мах ца боаккхаш ца ньеха ворхI шерара дешар чакхдаьккхад, чIоагIа дегIаденад наха юкъера дешар Iомаделга, мехка школашка Iилмай лардаш Iомаеш 33 миллион дешархо ва.

Советски Iаьдал латтача шерашка городашка ворхI—бархI шера дешара школаш хIама ца эшшаш шкесса дукхагIа хиннай, юрташка 127-зза, юкъерча дешара школаш городашка —10-зза, юрташка 180-зза дукхагIа хиннай. 58,7 миллион саг ва вай мехка лакхереи, юкъереи, ворхI шерареи дешар ховш.

Халкъа дешари культуреи дегIайоалаеча доккхий толамаш даьхад Нохч-ГалгIай мехка а. Советски Iаьдал латтача шерашка паччахьа Россе тIехьайиса хиннача Нохч-ГалгIайченах чIоагIа тоалуш йоагIа автономни республика хиннай, дуккха школаш, деша даха ха йоацача берий а культурно-просветительни а учрежденеш, массехк юкъерча а лакхерча а специальни дешара учрежденеш, Iилма-тохкама институташ а йолаш.

Революци хилалехьа Нохч-ГалгIай мехка юрта бахача нахах 98 процент нах дешанза бар. Деша даIа бераш моллай, промышленникий, бIаьхийча наьха дар. Ахархойи болхчойи берригаш а дешанза бар. ЙиIигаш вIалла а деша яIацар. Еррригача Нохч-ГалгIайчене пхи школа мара ящар, цар чу болх беш нохчийи гIалгIайи бархI хьехархо мара вацар.

ХIанз республике 411 школа я, 136.655 бер деша а дагIаш. 2.040 кIаьнки йиIиги чуйодаш 12 школа-интернат, 460 моттиг йола къаьстта нохчийи гIалгIайи мехкарашта яь 4 школа-интернат хьайийлай, производстве болх беш хиларцеи кхы цхьаьццадолча бахьанашцеи дувзаденна даьй бIарг тIа ца кхоачаш берашта 500 моттиг йола, дIаьхдаьча ден ши школа хьайийлай.

Къаьстта программашца Iалашде дезача берашта республике къаьстта йола пхи школа хьайийлай: къареи меттазеи болча наха йола школа, санаторно-хьун ши школа, кхыяраш.

Юрташкарча школашка дуккхачарна йола специальни дешара интернаташ хьайийлай. Укх шера цар чу дешаш эзар совгIа бер да.

Бой дола бераш берий цIеношка кхедеш, кхетадеш да. ХIанз республике бархI цIа да 625 бер чу а долаш.

Берашта дешар хьеха а кхетам бала а 6542 сагах латта хьехархой бIарча арми я республиката, царех 4358 кхалсаг а йолаш.

Школе доацача хана берашка болх бе йиш хургйола хьалаш вIаштIехьдаьхад республике. Пионерий республикански Дворец, пионерий районни цIеношка, къонача техникий, къонача натуралистий станцеш, экскурсионно-туристски, берий спортивни школаш я.

Производстве болх беш боллашехь кагирхой деша йиш хургйолаш, дуккха болхлойи юртарчеи кагирхой школаш я.

Революци хилалехьа республике ящар лакхерча дешара а юкъерча специальни дешара а заведенеш, хIанз болх беш я мехкдаьтта, педагогически, Iилма-тохкама институташ, юкъера специальни дешара заведенеш.

Революци хилалехьа хинначарел дувцилга йоаццаш дуккхагIа расходаш дIайохийт халкъа дешарга.

Вай Даьхе коммунизм хьалъяра кердача этапе яларо доккхий керда хIамаш дIадех школагара. Марксистско-ленински теори творчески юкъе а йоалаеш, дегIа а йоалаеш, вай парте Центральни Комитетои новкъоста Н. С. Хрущева шеи гучадаьхар коммунизм хьалъяра хIанзарча декхарашта школаш тIехьаюсаш хилара бахьаналш, вай еррригача паччахьалкхен чухьа дешар юкъарча пайданерча кхъахьегамца дувзара принцип кхоачашъяра Iалаьмате боккха лоархIам бола предложени а оттайир. Деррригача халкъо чIоагIа, йIаьхкача хана дийцачул тIехьагIа тIаийцача школа эргаяккхарах долча Законаца чакхъяьккхай из хьаькъалера суйла.

1959—1960 дешара шу да школе кердача тайпара болх беш хинна хьалхара шу. ХIанз а школа эргаяккхарах йизза выводаш е хала да, цхьабакъда хIанзехьа а белгалдаккха йиш я, керттерча даькъе из гIулакх нийосача новкъа латташ хилар, хьехархоша а общественносто а из дика лерхIаш хилар. Партийни, советски органаша, еррригача общественносто дукхагIа теркам бу школа. Партеи правительствам кагирхошта дешар хьехара а кхетам балара а гIулакх овлангара тоаде, аьнна оттадаь декхараш дикагIа кхоачашдара наькъаш творчески лех халкъа дешара органашеи хьехархошеи.

ТIа-тIа дикагIа гуш да, къахьегамо школа балха чулоацама а формана а дуккха кердадар юкъе мишта дахь. Республике дукхагIа хулаш йоагIа бархI шерарчеи цхьайтт шерарчеи дешара керда школаш. 34 тайп-тайпара производственни говзалаш Iомаю кагийча нахеи мехкарашеи.

ХIанз керттера декхар латта школа эргаяккха дIадоладаь гIулакх мамотта чехкагIа чакхдаккхарах.

Из чакхдаккха йиш я халкъа дешара органашеи школай кулгалхошеи цу лоархIамерча гIулакха хадданза мел ца йолийташ йоахо йой. Шоаш хIара денна беча балха тIехь цар бувзам лоаттабе беза партийни, советски организацешца, общественностаца, берий даьшца-ноаношца.

Школа эргаяккхара керттерча дешаех цаI да массане а ворхI шера дешара дош. Н. С. Хрущева дуккхаза а белгалдаьхад культурни революци чакхйоаккхача, бахача наьха дешари культуреи лакхъеча массане а дешар боккха лоархIам хилар. Коммунизм хьалъяра хIанзарча этапе данне а кхоачам болаш дац баха нах цхьа бахьан дешар ховш, дешеи яздеи мара ца ховш хилар. Грамотни нах бийза ца Iеш, вайна эш физико-математическии Iаламеи Iилмай лардаш а общественни Iилмай лардаш а дика йовзаш бола нах. Дуккхача даькъе цу гIулакхах тийша хургья коммунизм хьалъяра темпаш.

ДIаяхача заман воча, зуламерча гIулакхаша яхар а деш, вай республике цхьаболча даьшеи ноаношеи бераш школашка деша ахийтац, къаьстта нохчийи гIалгIайи йиIигаш. Цудухьа дукха бераш школе доацаш дус, воча наха карадолх. ХIаьта хIанз боккха лоархIам болаш да берригa нах грамотни хилар, дуккха дийша хилар.

Укх шера дIабахача январь бетта план кхоачашъяьй соттаяь мебель еча фабрика гIандаш деча цеха къахьегамхоша. Январь бетта план кхоачашъе цар вIаштIехьдаьннад хIара дийнахьара график телха ца еш, дисциплина дика йолаш болх барах. Цехерча мастерашта меттел массаволча болхлочоа а ховш да хIара дийнахьа мел болх бе беза.

ЧIоагIа барти цхьоагIои йолаш къахьег цеха коллективо. Цудухьа хIара болхлочун дийнахьара норма 120—130 процент кхоачашъе вIаштIехьдоал. Царна юкъе къаьстта дикагIа лоархIаш ба Д. Абубакаров, Б. Кобец, А. Федорова, И. Шовхалов, В. Дудников, М. Марашева, М. Довлетмурзаева, иштта кхыбараш а.

Февраль беттара эдани сийленца кхоачашъергхилар хьагойт хIанзале цеха болхлоша даьхача толамаша. Укх бетта хьалхарча пхе дийнахьа хIара сменах 480 дала мара ца дезача 500 гIанд дIачуденнад цар складе.

Доккха новкъостал ду план кхоачашъяра рационализатораша. Къахьегама овсарле лакхъярал совгIа арахецаш йола продукци дикагIа хилийта а из хьаярга дIабода мах лохбалийта а торо хул пайдане предложенеш производстве юкъейоалаяр бахьан долаш.

ХIанз рационализатораш къахьегаш ба оатхалашта шлифовка еш йола шлифовальни станок кийчъяра, арахецаш йола продукци дикагIа хургйолаш токарно-копировальни станок эргаяккхара. Уж предложенеш балха юкъейоалаяьчул тIехьагIа диккха лакхлургья къахьегама овсарле, арахецаш йола продукци дикагIа хургья, хIаьта продукци кийчъярга дIабода мах лохлургба.

План кхоачашъеча чIоагIа новкъостал ду механик Крайпов керте латтача слесарий бригада. Цехе мел эша приспособленеш сихха хьаеш, моллагIа еха станок тоаеш ба бригада членаш.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) И. Шовхалови Н. Хомутови болх беш боахк.

В. ЖИГУНОВ,
гIандаш деча цеха воккхагIа вола мастер.

И. ПЛИЕВА сурт.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 12 февраль, 1961 шу.

ХІана дебац доахан Экажкъонгий-Юртарча отделене?

Геттара хозача, дикача моттиге я «Назрановский» совхоза Экажкъонгий - Юртарча отделене хьайбаш кхоабаш йола базаш. Цхьабакъда, хьайбай боахама йоакхо елга, зуламе ала а мегаргдолаш, селла тесса леладу совхоза а отделене а кулгалхоша. Хьожаргда вай хьайбай ю «йоакхо» мишта́й.

Ужх шера алхха цхьан январь бетта 31 бежан ворал́ла деннад ферме, царех 7 етт а болаш. Юхедисараш а тІехкий ден тІа даха да. Бахьан фуд цун?

Цоахан латта моттиг чІоагІа шийла я. Базай кораш, цхьаккха бІалг а ца боаллаш, хийцца мух чуухаш да, хьайбаш латта моттиг хан-ханнахьа цІенъеш яц, гІорадаь галаш а хинна латт кхо, кормушкаш дуккхагІа йолча хана яьсса хул, къаьст-къаьстача доаханга хьожаш хаьда нах а боацаш, цхьан базерча 245 бежанна цхьатарра «юкъара» гІулакх деш 8 саг ва.

Хьайбашта доакъар телара гІулакх геттара во вІаштІехьдаькхад. Іуйрийна цхьацца паркхилг аьла тосс хІара бежанна, тІаккха, эза тессача санна, цох 11 килограмм я оал. Из йол йиаь даьлча, 12—13 сахьат даьннача хана хи тІа дуг. Делкъийна хІара кормушка чу, нагахьа шоашка хилча кІеззига барда Іочу а бетте, цу тІа цхьацца пускар силос чулоалл. Из да цар делкъийна дуа хІама. Сарахьа цІаькха а силос лу.

Кхачийта доагІача боарамах доакъар дІакхачийташ доаханга. Комбикормаш-м вІалла ювца езаш а яц. «Ер кхоалагІа бутт ба со укхаза болх беш вола, сона-м яйнаяц укхаза комбикармаш бІарга», — йоах воккхагІа волча скотника Точиев Султана.

— ХІара денна кхоккха тонн барда хьокх оаха 521 бежанна, — йоах ферма кулгалхоша. Из хариду хьакхухьа барда дІаязбеш долча журнало. Цу тІа да: «9-ча январе — барда бенабац, 10-ча январе—300 килограмм енай, 14-ча январе—бенабац, 15-ча январе—1000 килограмм енай...» Шин тоннал дуккагІа барда бена цхьаккха а ди дац.

Говраш а, доахан а, Іаьсий а цхьан чудоахкача базах «лазар доалла доахан а укхаза киларах оаха-м «изолятор» оал укханах», — йоах доахана лоро Оздоев Султана. Цамогаш долча доаханна юкъе латтача ноаношта дІатІа а хийце доккаду Іаьсий. Уж цамогаш долча доаханна а тІакхувш моттигаш хул. Лазараш хьадала тарлу царга. Нагахьа санна лазараш хьа ца дувле, хІана деннад цига 24 Іаса?

Оарц аллал телха латтача Экажкъонгий-Юртарча хьайбай ферма болх тоабара вІалла а сагота вац отделене управляющи Газдиев Зубайра, ферма заведующи Экажев Махьмад. Иштта мара цу деша кхы йоакхо еш вац совхоза директор н. Воробьев а.

Іалаьмате доккхий декхараш да юрта боахам дегІабоалабара даькъе ССКП ЦК январски Пленумо вайна хьалхашка оттадаьраш, белгалдаьхад ялат, дулх, шура, кхьйола юртбоахама продукташ сихха алсамъяхара де деза балхаш.

Цхьацца доаца бахьанаш а доахаш, хьалхашка латта декхараш кхоачаш ца деш е кхочашде ца ловш бола «Назрановский» совхоза Экажкъонгий-Юртарча отделене кулгалхой бекхтокхаме оза беза ССКП Наьсарен райкомо а райисполкомо а.

М. ЗАНГИЕВ.

ТАДЖИКСКАЯ ССР. ГІоръяьнна ЦІи хезача узбекски механизатора Социалистически Къахьегама Турпалхочо Т. Ахуновас даьр хьал а лоацаш, дукхха колхозницаш — таджичкаш боамби чуэцача машинаца болх бе Іомабеннаб.

ССКП Центральни Комитета январски Пленуме ше къамаьл деча хана Таджикистана Компарте ЦК хьалхарча секретара ЦІи яьккхар юрта боахамерча дикагІа болча кхыча къахьегамхошца цхьана Хайри Умаровай а— Социалистически Къахьегама Турпалхочун, Ленинабадски района Фрунзе ЦІерахча юртбоахама артела колхозница. Колхозе эггара хьалха боамби чуэцача машинаца болх бе Іомаеннар Х. Умарова я. 1960-ча шера боамби чуэцара болх йистебалалехь 123 тонн «кІайча дошо» чуийцар цо.

Москве ССКП ЦК январски Пленуме а хинна шоай колхозе юха ЦІеначул тІехьагІа керда декхар тІаийцад Х. Умаровас — 1961-ча шера 250 тоннал кІезигагІа ца эцаш машинашца боамби-бедал чуэца.

Сурта тІа: Х. Умарова (аьттехьа) ше Москве хилар дувцаш йоалл колхозникашта.

В. ВЫБОРНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Техника кийча я

Чуийнна юрта боахама техника ремонт еш ба МагІалбика районда «Кавказ» яхача колхоза механизатораш. Оттаяьча графикал хьалхагІа чакхдоах цар шоай балхаш. Колхозерча 29 тракторах 25-нена хІанзале ремонт яь баьннаб механизатораш. ХІаьта юхейиса трактораш капитальни ремонт е колхоза мастерске Іо а оттаяй. Бокъонца ремонт яь баьннаб уж ерригача сеялкашта, культиваторашта, иштта кхьйолча юрта боахама машинаштеи тІехьаювзача инвентараи ремонт яь яккха.

Массайолча хана балха нормаш тІехкхоачашъеш хьабоагІа механизатораш А. Чантиев, Б. Чапанов.

В. БАРУЛИН.

«ЗАРЯ КОММУНИЗМА» ЯХАЧА СОВХОЗА ГОРОД

МОСКВА. Каширски тІо-новкъа 59-ча километре бІаьсти хьалъе йолалургья экспериментальни агрогород. «Заря коммунизма» яхача совхоза центральни усадьба хургья цох.

«Мособлпроекта» архитектурни мастерске оттаяьча генеральни планах, биззача вай халарча кхоачамца хьалъеча агрогорода нах бахарбол-ча даькъ тІа йоккхача панелех хьалдергда диазза вІаштІара дан цІенош. Центральни отоплени а, водопровод а, канализаци а, газ а йолаш хургда уж цІенош. Стадион, гостиница, 500 сага лаьрхІа зал а йолаш клуб, школа-интернат, торгови центр, поликлиника, детсадаш яслеш хургья города территоре тІа.

3 эзарнел совгІа нах бахарбла цу агрогороде. Кагийча 40 юртара нах хьачубоагІарбла цига баха.

Центральни усадьба производственни сектор хургья города гаьна йоацаш.

Оахаш долча лаьттан 14 эзар гектари 10 эзарнел совгІа доахани хургда «Заря коммунизма» яхача совхозага.

ХьатІайоагІача хана хургйолча юртий кепехьа хургба из боахам.

Сурта тІа: «Заря коммунизма» яхача совхоза агрогорода макета юхе ба «Заря коммунизма» агрогорода плана автор С. К. Исмаилови (аьрдехьа) проекта керттера инженер а СССР строительстваи архитектураи Академе «Мособлпроекта» мастерске кулгалхо а вола Ф. Ю. Бершадскийн.

О. Кузьмина сурт. **ТАСС фотохроника.**

ХьалашцхьатарреигІулакхаш тайп-тайпареи да

МагІалбика «Ингушский» совхоза кхоалагІча отделенерча хьайбаш леладераша доккхий социалистически декхараш тІаийцад ССКП XXII-ча съезда сийна. Цу декхарех керттерадар да хьайбаш дика Іангара дахар, хІара Іаттагара дукхагІа шура яккхар.

Іа хьатІакхачалехьа дика кийчо яьяр отделенерча болхтоша хьайбаш Іангара дахара. Дукха силос лаьттагІа еллай цар, иштта кхыдола доакъар Іалашдаьд. Ханнахьа доакъар Іалашдаро торо хулийт хьайбаш гІел ца долийташ Іангара даха.

Уж дика Іангара дахара къаьстта дика къахьегаш ба цу отделенера доярка́ш Галаева Зина, Гайрбекова Азнат, Досхоева Буча, иштта кхыбараш. Цар гІулакх ду хьайбаш латта моттит массаза а ЦІена хул, доаханна дехка деззача тайпара доажъар нехк. Иштта дика гІулакх дарах хІара Іаттагара соахка январь беттачул дукхагІа шура яьккхай лакхе белгалбаьхача дояркаша. Иштта, Галаева Зинас соахка 164 килограмми укх шера 184 килограмми, Гайрбекова Азната соахка 137 килограмми укх шера 164 килограмми, Досхоева Бучас соахка 120 килограмми укх шера 162 килограмми яьккхай хІара Іаттагара.

Цхьабакъда, хьайбаш Іангара доахилга 3-ча отделене санна дац цу совхоза 1-чеи 2-чеи отделенешка. Дукха да цига кхоачамбоацараш. ШоллагІча отделене шурий-товарни а хьаькхарч кхоабача а фермашка ваха́ча ха йиш я совхоза кулгалхой цига дукха бІаргІюкхаш боацилга.

Доакъарийна кхоачам бале а дукха эш хьайбашта кхы гІулакхаш. Уж латта моттигаш ПІаьда, бІеха я. Помещенеш йІайха яц, ший ханна щетка а хьеккаш цІендац, ханнахьа хий меладац, тух дуадац доаханна. Цудухьа соахкарчул кІезигагІа шура йоакхх цига хІара Іаттагара.

Шоаш тІаийца паччахьалкхенга дулх, шура, тха, даьтта дохкара декхараш ханал хьалха кхоачашцдара хІанзе а сихха балха юкъера кхоачамбоацараш дІа а доахаш тоабе беза совхоза кулгалхоша из болх. Цу гІулакха оарцагІбала беза района кулгалхой а.

Б. БУЗУРТАНОВ,
(тха собкор.).

Комсаш хьувкъилга Іалашдеш ба

Укх шера комсаш дика хьувкъаяра чуийнна къахьегаш ба Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза Тамара Архиповна Деревянко бригадера комсаш лелаераш. Цхьацца йолча звеноша беннача хьокхамах бригада членашта гучадаьннад моттигера удобренеш ехкача комсаш дукхха а дикагІа латилга. Цудухьа кІанз комсий мугІараштa юкъера лаьтта ахка а оаххаш цита кхо дуллаш ба уж. Шурий-товарни фермера шира кхо комсий бешамашка дІакхухьаш дика балхаш ду механизатораша В. Павликова, С. Попова, В. Федина.

Бригада звеноштa юкъе социалистически яхь яьржай. Лоаццача хана 37 гектар кулача латаш йолча комсий беша 1000 тоннал совгІа кхо диллад. ХІара гектара тІа 20—30 тонн лоархІаш дулл кхо. Ф. Масловайи С. Лычкинайи звеношка 2 гектара ПІа комсий гаьнашта юкъера лаьтта удобренеш ца йоккаш зяба аьхад. Юхейисача 5 гектара тІа бІаьсти кхо туллардолаш да. Цига дилла 50 тонн совгІа кхо кийчдаь латт.

Цу балхашца цхьан-цхьан комсий бешамаш совъяргйола гІулакхаш деш ба комсаш лелаераш. Ерригаш а хІанзале кийчъяьяьннараш 11 гектар я. Комсий къона таьнаш дІайогІаш а, кІал хинна комсий гаьнаш дІа-хьа ехкаш а бу из болх.

Шо-шоай участкашка комсий бешамашкара балхаш сиха а дика а ду Е. Третьяка, Е. Бородовко, Т. Сергутина звеноша. Цу звеной членаша Евдокия Сутыринас, Ксения Кузнецовас, Анна Рожковас, Надежда Свиткинас беш оахкаш а комсий гаьнашта эша кхыдола балхаш деш а хІара денна 150—170 процент кхоачашъю балха нормаш.

— ССКП ЦК январски Пленума решенешта оаха туш дола жоп да из, — йоах комсаш лелаераша.

ХІанз а даь даланза дукха балхаш ла. Бригада комсий бешамашта эшаш я 300 эзар теми. Гемеш кийчъеш йолча М. Заманов керте латтача звенос хІанзале а 130 эзар теми яьккхай. Уж гемеш комсий бешамашка хьатІаоза хьожаяь ши подвода́ я.

Семилетка кхоалагІча шера доккха социалистически декхар тІаийцад бригадо: латаш йолча комсий хІара гектара тІара 1961-ча шера 117 центнер комсий яккха. Из декхар топламца кхоачашдара советски агротехникана гучаяьнна дикагІа йола говзалаш балха юкъейоалае, комсий таьнаш ца талхийтара хан-ханнахьа царна эшаш йола молхаш етта лаьрхІад бригада членаша.

Бригадерча къахьегамхошта юкъе къаьстта дукха кхетама болх лелабеш, ССКП ЦК январски Пленумо хьалхашка оттадаь декхараш царга ІІадовзийташ, вай мехка а доазол арахьа а латтача гІулаккех уж дІакхетабеш я комсаш лелаеча бригада бригадир нов. Деревянко.

ХІара гектара тІара эггара дикагІа йолча комсий 117—120 центнер чуяхьилга Іалаш а даь, ССКП XXII съезда сийленца накъа гІоргба «Коминтерн» яхача колхозера комсаш лелаераш.

С. СУЛИН.

Комсомольцаша хьокхамаш тел

Дика къахьег «Лермонтовский» совхоза 2-ча отделенерча комсомольцаша.

ССКП ЦК январски Пленумо юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара а ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа бахара а хІара гектара тІа 65—70 центнер хьажкІаш хьувкъае лаьрхІад цар.

ХьажкІаши шекар доаккха свеклаи дІае кийчдеча кхашка шоай низаца 6000 тонн моттигера удобренеш дІаяхьа лаьрхІад комсомольцашеи кагирхошеи. ХІаьта хІанзале цар кхашка дІайихьай массехк эзар тонн моттигера удобренеш.

Уж доккхий декхараш кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба орден лелаеча звеньевваяс Сайдаева Социтас кулгалдеча цу отделенерча звено членаш. 300 гаргта тонн моттигера удобренеш дІайихьай цар шоай участке.

Иштта дика къахьег 4-ча отделенерча М. Терлоев секретарь волча комсомольски организаце членаша а. Царна юкъе а белгалбаьннаб комсомольцаш Ш. Бильтаев, И. Гатоев, трактарист К. Ибрагимов, иштта кхыбараш а.

Иштта накъа болх тха районера комсомольцаш ССКП XXII-ча съезда.

Э. ИСАЕВ,
ВЛКСМ Ачхой-Мартановски райкома секретарь.

ПАЙДА ЭЦАЦ ТОРОНЕХ

Къилбаседа Кавказа юрта боахама хьалха латтарий кхайкарал тІа къаьстта белгалдаьккхад ялатий дукха доаттабеш санна къовсам доакъарий духьа а доаттабе безилга. ХІаьта а вай республике эггара дикагІа долча доакъарий итташ эзараш тоннаш зехьа йоаю. Ассиновски, Самашкински, Грозненски консервни заводашка а Грозненски консервни комбинате а баьца даарехи сомехи консерваш еча хана совъювла хІамаш я вай ювцараш.

Хьайбаша дика юаш а йиача чІоагІа пайдана йолаш а йолча цу хІамаех лерттІа пайда ийца́ча онда совдаргда дулх, шура, фуаш. 1959-ча шера денз дукхаза а дийца доллаше а, из гІулакх тоадара йоакхо еш яц.

Грозненски консервни комбинатз снабженеи сбытеи начальник волча нов. А. К. Витковске, мичахьа дІадикача доакъарий кхача йиш яр затийлача бакъахьа яр оаха предприяте совъювла хІамаш, аьнна. совнархоза кхачан промышленноста. Управленега соахка даь хаттар дедоацаш дайра, цу Управленена чуйоагІача заготскота откормочни пунктера хьайбаш 1959-ча шера а 1960-ча шера а доакъар ца тоъаш доллаше а.

Грозненски сомий-баьца даарий совхозо 1959-ча шера шийтгара итташ тоннаш хиллал томидорех юхейиса, ца эшаш совъяьнна кІамаш йихьаяр Грозненски консервни комбинатера. Царца хьакхарч кхабарах боккха пайда а баьлар совхоза.

Кхачан промышленноста Управленене начальника заместитель волча нов. Беленкос шоай консервни заводашта из гІулакх тІадуллилга мара кхы хІама ца эшаш, эзараш тоннаш дика́ча доакъарий кхача йиш яр заготскотага. Из лоархІаме гІулакх иштта тесса леладарах доккхаг ве доал хьайбай боахамашта а паччахьалкхенна а.

Консервни заводаша болх баьчул тІехьагІа морковкех, сибазех, кхерзача а кердача а кабачкех, кабущах, комарех, сомех, кхыча баьца даарех юхеюсача хІамаех теттара дукха йоахк дегІ дара а продукци дукхагІа ялара а хьайбашта чІоагІа эшаш йола витаминаш, каротина, кислоташ, углеводаш, белокаш.

Нохч-ПалгІай республикерча консервни заводашка итташ эзараш тоннаш сомаши баьца даараши доагІаргда ужх шера. Кхыча гІулакха эшаш а йоацаш, дика доакъар а ПІулаш йола 4—5 эзар тонн хІамаш совъяргъя царех. Уж хІамаш доакъарийга дІайохийте, цар чІоагІа новкъостал дергда 1961-ча шера паччахьалкхенна 20 эзар тонн дулха, 61 эзар тонн шура, 27 миллион фуъ дала. аьнна, тІаийца социалистически декхар сийленца кхоачашде.

Л. НИКОЛАЕВ.

ДикагІйолча тракторни бригаде

Курчалоевски района XX-ча партсъезда ЦІерахча колхозерча Нохч-ПалгІай АССР Лаккехьарча Совета депутата Ахмадов Ахьмада кулгалду тракторни бригада районе хьалхле лелаеш я. Гурахьа кхашка ду балхаш эггара хьалха чакхдаьхад цу бригада.

ХІанз цу бригада болхлой трактораштеи юртбоахама машинаштеи ремонт еш ба. Шоай низ а хьинар а ца кходеш къахьег механизатораша. Царна хьалхашка латта керттера декхар да мамогга сихагІа трактораш ремонт яь йистейоахилга. Шоаш болх бечa трактораштa ремонт яь йистебаьннаб трактористаш вежарий УмаевгІар Хандий Альвии, Гадаев Гарман, Ломалиев Іаьла, Юсупов Шамсудин, Мовлаев Шуди, иштта кхыбараш а.

ЧІоагІа бехктокхаме ха я кІанзара яр механизатораштa. Царна дика хов кхаш тоадарга хьежжа ялат хьувкъаргдолга. Цудухьа хьажкІаши шекар доаккха свеклаи дІаюоргйолча лаьтта сихха моттигера удобренеш йоккаш боакк уж. Вежараша УмаевгІар хІанзале 200 тонн удобренни йиллай шоай участке.

ССКП XXII-ча съезда сийна шерра социалистически яхь йоаржаьча цу механизатораша дош деннад февраль бутт боовлехьа кхашка удобренеш яхка.

Б. АХМАДОВ.

Цу тайпара, массане а дешара гІехьа лоаттабу къовсам керттера гІулакх да, эггара хьалха цунна уйла ПІаяхийта хила эза вай республика халкъа дешара органаш, моттигера Советаш, кхалнах.

Бераш дола нана массане а дешара болама керте отта еза, ший берий бокъонаш бахьан къовсам лоаттабе беза цо. Школаца цхьана болх бина, кхалнахага дукха хІама дулургда моллагІча къамах дола дерига бераш деша ховшийтара гІулакха тІехь.

Халкъа дешара органаша доккха новкъостал ду болх беш болча берий даьштеи ноаноштеи. ЦхьоалагІча-барХІлагІча классашка деша дагІача берашта дІаьхдаьча ден школаши группаши ехк. БІарччача дийнахьа цига царга хьож хьехархой. Царна даа хІама лу, салоІийт, цхьацца хІамаш дайт. ДІаьхдаьча ден школаши классаши тІехьа тІайоагІача хана а дукхагІа хургья. Партеи правительстваи берий а цар даьй а еш йола йоакхо къаьгта хьахьоккача цу гІулакхо доккха новкъостал дергда берригане́ша а дешанза дарг а доацаш дешарах дола закон республике чакхдоаккача.

Коммунизма идеяш вай заман сийлахь-йоккха, дикагІа йола идеяш я. Коммунистически идеяй нах тІаозаш бола низ хадданза дегІабоагІа дунен дерригача мехкашка. Цу гІулакхо корзагІа боах империалисташ. Цар идеологаши политикаши шоашта могар деш ба коммунизма Іилма теорех — марксизмах-ленинизмах аьл-дитт дувца ПІерташ, вай заман дикагІа йолча цу идеяшта дукхача наьха уйла хийра яккха гІерташ. Къаьстта теркам тІабохийт цар шоаш яххача тайпара хургболаш кагирхой идеологически кийчбара. Книжкаех, кино, радио, кинозах — идеологически пропаганда дерригача средствеех пайда эц цар кагирхой кхетам толхабе.

Кхыча тайпарча уйлашца кхетаю советски къона тІехье. Вай берашта зІамига доллашехь тарга а хиле дІаовт Даьхе, коммунизм, парти, халкъий вошал яхараш санна дола доккхий деташ. Царна а гуш хьахул керда заводаш, фабрикаш, промыслаш, совхозаш. Кхахьегамхоша ду доккхий гІулакхаш шоай даьша дувцаш хоз берашта. Школе царна къаьгга йовз вай сийлахь-йоккха социалистически Даьхе, советски халкъий барт бола боккха дезал, коммунистий парти. Бераш шоаш а долалу общественни пайданерча къахьегама юкъе дакъа лаца. Иштта хьахул коммунистически идейность — советски сага Іалаьмате дика оамал.

Парте, комсомола, школа кхетабаьча вай кагирхой доккхий моральни гІулакхаш гучадувл кагийча наьхеи мехкарийи йоккхача патриотизмаца, Советски Іаьдал оттача хьалхарча шерашка, пятилеткай шерашка, Даьхен Сийлахь-боккха ПІом лаьттача бирсача шерашка, хІанз семилетка гІишлош хьалъеча, баьх долча лаьтташка кагирхоша турпалча къахьегама тамашаш а гойтай, хІанз а гойт.

Вай дикача кагирхоех доккхал а деш, карагІдаьнначох кхоачам баьІе йиш яц вайга. Вай мехка кьалхашка тІа-тІа а керда декхараш увтт промышленносте, юрта боахаме, Іилма, техника, культура даькъе. Цунца цхьана лакхлу тІехье дукхха хІама ховш, культура а идея а лакха йолаш хьалкхее езилга. Вай кагирхошта юкъе хІанз а долаш да дика доаца гІулакхаш. Цхьабарий болх бе безам бац, хулигански ПІулакхаш леладу. ЧІоагІа сатем боабеш гІулакх да вайна хийра дола, ДІаяхача заман во гІулакхаш кагирхошта юкъе дувлар. Цу дерриганеша а хьахойт кхетам балара балха тІехь ЦІенхаштта кхоачамбоацараш хилар.

ХьатІакхувш йолча тІехьенна кхетам балара хьакъехьа, керттера лоархІам советски школа ба. Из лоархІам шу массаза доал лакх а лу. Школе хьехаргеи кхетам баларгеи хьежжа гургья керттерча даькъе кагийча наьхеи мехкарийи кхоане, цар вахара чухь лоацаргйола мотти́г, коммунизм хьалъеча сийлахь-доккхача ПІулакха юкъе цар лоацаргдола дакъа. Коммунистически парте шийна могар ду вай школа берашта хьехареи царна кхетам балареи дешаш бокъонца чакхдаха. Могаргдолаш хилийта. Урокаш тІа а, беседашка ладувгІаш а, книжкаш тІара а дешархоша кхетаю патриотизмах, интернационализмах, къахьегамца коммунистически гІулакх долаш хиларах, кхетам болча дисциплинах, къонахчалах, тешаме хиларах йола уйлаш.

Цхьабакъда, вахар чІоагІа чоалхане да. Цкъаза школе дешархочоа хезар вахара чухь долчоа нийса духьал доал. Иштта ПІулакх эттача цкъаза дезала магад дешархочоа из къоастаде новкъостал де. Школе цунна хьех тешаме, бакъдувш, деша а къахьега а дика уйла йолаш ехка веза, яхаш. ХІаьта дешархочоа цкъаза нийслу къахьегамца нийса доаца, цІена доаца гІулакх леладеш, харцлув, дикача дагара боаца нах. Массанел а вогІа да иштта бола нах цун ший даи нанеи хилча!

Школаи хьехархочуни декхар да коммунизм бахьан чІоагІа къовсам доаттабеш бола, къаьнача замах юхедисача воча гІулакхаца барт хургбоаца, вайна хийра йолча уйлашца барт хургбоаца нах хьалкхебар. Цу гІулакха эш дешархочун эггара гаргара нах—да, нана, йиша, воша долчаа хІаман тІехь хьокхаме хилар.

Дешархой коммунистически уйланца кхетабара тІехь боккха лоархІам бола гІулакх де декхарийла я комсомольскии пионерскии организацеш. Цар беш бола кагирхой кхетабара болх ленински принципаш тІа оттабаь ба. Пионерскии комсомольскии организацеша беш бола болх тІа-тІа а чІоагІагІа мехка вахарца бувзалуш ба, хаьда идейни никъ а болаш. Пионераши комсомольцаши хинна эзараш дешархой Іомалу дукхача дикача гІулакхашта тІехь шоай инициатива йолаш хила: цар кхета а бу, шоашта тІехьа а боах беррига дешархой.

Нохч-ПалгІайчен кхалнаьхА боккха лоархІам ба кхувш йола тІехье кхетаеча. Эхь-эздел долаш, доккхалаш ца дезаш, шоаш кхо ца беш, Даьхенна долча берката, шоай берашта долча ираза къахьега кийча болаш болча цар шоашта могар дергда школаца цхьана хьалкхувш воагІа саг, зІамига саг денал дола оамал йолаш, принцип йолаш, хІама дулургдолаш, хьинар долаш хьалкхевара, кхетавара. ЮІезига наьхьаш дац цу гІулакха тІа долхаш.

Воккхача советски педагога А. С. Макаренко яьхад ираз долаш хургволаш саг Іомаве йиш яц, цхьабакъда, ираз долаш хулалургволаш кхетам бала-м йиш я цунна. Шоай бераш ираз долаш хилийтара йоакхо ца еш даьй хила йиш йий, аьнна хатта тарлу. Хетаргахь уж тайпа нах хургбац. Даи нанеи шоай ираз дита а, шоай воІ е йоІ ираз долаш хилийта кийча ба. Цхьабакъда, даьшта шоай бераш уйла ца еш дезаро, бераша дийхар ак ца оалаш царна дала уж кийча хиларо кІезига хало тІаоттаяц школана.

Дукха оа йоацаш цхьан школе итлагІча классе деша багІарий собрани хилар. Итт класс йистейоаккхача берий пхиаши йиаши кІезига хІаний, яхаш дар дийцар. Дика дешара хьона новкъарло ер фуд, аьнна шийга хаьттача, М. Коляс, вІалла дага а доацаш аьлар: «Безам бац». Ше аьннар доашхаш цо тІатехар: «10 класс йистеяьккхача, тха массане а производстве болх бе безарг ма бий».

Дукха уйла яйтар цо аьнначо. Коля даси нанаси халонех лоравеш хиннав, шоаш зІамига болаш шоашка ца кхаьчар цунга кхачийта гІийртаб уж. Коляс ше кхетаяьча тайпара тІаийцай цар еш хинна йоакхо, болхлочо санна къахьегар шийна эхь доташ лаьрхІад цо!..

Цу тайпара, шоашта а ца ховш цу дикача наха новкъарло яьй шоай воІа вахара чухь ший моттиг бІаргайойтара.

Даьй бера цхьаккха хІама юха ца озаш хиларо дукхагІа долча даькъа эгоизм хьахулийт, долла хІама кІезига хеташ, фуннагІа дойя, гІад ца долхаш дола бераш хьалкхеду. Обществе цу морча наха дукхагІа шоай бокъонаш ювц, шоаш де декхарийла дараш а ца дувцаш.

Уж тайпа е цох тара дола гІулакхаш ца хила тарлургдар, нагахьа санна дешархошта хьехареи царна кхетам балареи доккха, чоалхане декхар хьехархошеи берий даьшеи цхьана кхоачашдоре. Берашта дешар хьехареи царна кхетам балареи юкъара гІулакх котдарядар, нагахь санна беррига берий даьй хьехархошца дага боалаш, царца цхьана бераш кхетадеш хуларе. Берашта школе, школе доацача хана, даьшта цІагІа цхьан бартагІа хьехам балар цу халача гІулакха тІехь котало йоаккхаргхиларах бола тешам ба.

Эггара хьалха вай кхалнах декхарийла ба берий даьй комитетий болх вІаштІехьбаккхара, массане а дешарах дола закон чакхдаккхара, дешархошца классе боаца, цар безам тІаПІорибола болх белга вІаштІехьдаккхара тІехьа школаштa новкъостал де. «Вай вахара новкъа наьна бола лоархІам», «Къахьегам безаргболаш кхетам балар», «Коммунистически кхетам болаш бераш хьалкхедара тІехь даь бола лоархІам», «Культурни гІулакхаш доахкаргдолаш хІама дар» яха дешаш а иштта цу тайпара кхыдола дешаш а увттаяь

Доазол дехьара

Португале обшественность Салазара Іаьдала духьал я

ПАРИЖ, 10 февраль. (ТАСС). Февраль бетта 6-ча дийнахьа Португале президент ТОМАЗ волча а баха, шоаш цунгара керда правительство вІашагІйоллилга хьалийхачул тІехьагІа португальски оппозице викалаша яьча заявлене хьакъехьа хоам бу «Кохба» яхача газето.

Оппозице викалаша шоай заявлене тІа йоах, Салазара правительства лелаеш йола политика «самодержавни, низаш деш, конституце гражданашта еннача бокъонашта туччахьа духьал йоаш я». Оппозице викалаша «мехка чухь бахаш бола нах чІоагІа раьза боацаш хилар» президентага шоаш дІааьннад, яхаш, кхайкаду.

Португальски колонешка эттача хьалацца хетта, Португале сий лохдалара хьакъехьа а Къамий ВІашагІкхийттача Организаце мехка яьча критика хьакъехьа а дувц Іахо заявлене тІа.

«Национальни сий лохдалара бахьанаш дашха а доашхаш, язду «Комба», заявлене автораша лерхІ, укх тІехьарча шерашка колониальни администраце даь гІалаташ бахьан долаш, що леладу гІулакхаш империалистически оамалехьа хиларах, що де доагІа хувцамаш де ца тигарах из хиннад, аьнна».

Иштта кепайоазоно «бувца оапаш» а Іаьткъаб мехка хьал талхара, яхаш а белгалдоах заявлене автораша.

Документа автораша тІехьхьара а дІакхайкаду, шоаш дувдар португальски патриоташта хетараш долчеи «къам теша мегаргдолаш йола правительство, конституце тІа лаьрхІа йола керттера кортамукъаленаш нахага дІахьоачийтаргйола правительство вІашагІйоллилга» шоаш дІадехаш хилари.

«Демократашка долча кхайкарала» Салазар чІоагІа раьза воацаш хилар а консервативни португальски кепайоазув цу заявленех гІерташ хилар а хьахойт «Комбас».

Медицински гІулакхаш дара йола американски система ціенхашттара кхоачамбоацараш доахкаш я

ВАШИНГТОН, 10 февраль. ТАСС-а корреспондента Г. Шишкина хоам бу: США-рча унахціено лораяра система гІулакхий хьакъехьа къаьстта язъяь послани яхьийтай президента Кеннеде селхан конгрессага. Мехка хьалхашка латтача халача проблемай хьакъехьа язъяьча аргІанна йоагІача цу послане тІа дувцача бакъдараша хьахьокх, медицински гІулакх дара а медицински кадраш кийчъяра а йола еррига американски система мелла доккхий кхоачамбоацараш доахкаш я.

Цу харцахьарча система керттера бахьан да, яхаш мукІарло ду послане тІа, керда яьнна пайданагІа йола молхаши дарбаш дара методаши «дукхагІча хана эггара чІоагІагІа уж эшарашка дІакхоачаш ца хилар», яхаш.

Президента белгалду, 65 шерал тІех ха йолаш бола 16 миллион американцаш къаьстта халача хьала тІа хилар, хІана аьлча «цар шозза дукхагІа дода медицински гІулакхашка ахча, хІаьта доходаш кхыча наха йоагІачул шозза кІезигагІа хьатІайоагІа юкъера лаьрхІача».

Медицински гІулакхаш дара йолча американски системерча ціенхашттарча кхоачамбоацарех лоархІ послане тІа массаза а больницаш, лораш, говзалаш йола медицински персонал ца тоъаш хилар. ВІашагІкхийттача Штаташкарча берий хьал во хиларех чІоагІа сагото еш язду Кеннеде ший послане тІа. Послане тІа хьахьокх, бераштa эшаш дола дуккха хІамаш хІанз а кхоачашдеш ца хилар.

Ший послане тІа Кеннеде белгалдац унахціено лораяра йолча американски системах доахка кхоачамбоацараш дІадахара дергдола керттера гІулакхаш. Цо духхьал хьайоах, ший предложенеш эггара динза дергдоацараш мара де лерхІиш а яц, хІаьта эггара хьалхара, цхьаккха дича а хиланза дергдоаца гІулакхаш кхоачашде дезаш а я. Къабеннача наха деча медицински гІулакхашка дІаухийташ йолча расходий цхьадола дакъа социальни страховане система чотех хила дезар, йоах президента. Из предложени чакхъьякхаьр аьнна цхьаь-цаІ цент довргдац паччахьалкхен, йоах цо, хІана аьлча из социальни страхованех телаш йола взносаш тІатохарца нийсдергда. «Из я наха хьалхагІе а кхоачашъяь яьнна унахціено лораярга додача ахчан программа», — йоах послане тІа.

ХІанз больницаш хьалъяра дІахецаш дола ахча шозза дукхагІа хьожадеш дола закон а цу тайппара могаде аьннад президента конгрессага. (ХІанз больницаш хьалъяра хьожадаь ахча геттара кІезига да— 10 миллион доллар).

Конго халкъаца барта хилар

ПЕКИН. Китайски халкъо чІоагІа хьаллоац Конгох долча деша хьакъехьа Азеи Африкаи халкъаш барта хилара Совета сесце яь решечи, йоах Конго халкъаца барта хилара кІира оттадарда дувзаденна Азеи Африкаи мехкаш барта хилара китайски кохитета араьккхача заявлене тІа.

Китайски халкъо хьаллоац империализманеи колониализманеи духьал, ший мохк лоІаме хилийтара, цун территори бІарчча хилара тІехьа Конго халкъо лоаттабу къовсам.

СОФИЯ. Болгарски писателаш духьал ба бельгийски колонизатораша Конгона духьал законах доацаш леладеча гІулакхашта. «Конго хьакъехьа ше тІаийца решенеш чехкка кхоачашъе декхарийла я ВІашагІкхийттача Къамий Организаци»,— йоах ООН-е яхьийтача Союза телеграмма тІа. Колонизатораша Конго леладу зулмане гІулакхаш дІадахар, законах доагІа Іаьдал юхаоттадар, цІи хезза вола паччахьалкхен деятель а конголезски халкъ кортамукъадакхха чІоагІа къовсам лоаттабер а вола Патрис Лумумба мукъавалийтар дІадех болгарски писателаша.

НЬЮ-ЙОРК, Африкера хьабаьннача американски кхалнаьха культурни ассоциаце американски неграшта юкъе петици йоаржаю. Цу петице тІа ВІашагІкхийттача Къамий Организаци тІахьех Лумумбеи цун заместителаши Іалаьмате чехка мукъабахара, уж кхерамах бизза лорабара, Мобуту эскаргара герз хьадакхара, цунца цхьана законах йоацаш Конго оттаяь тІема режим дІакхара, Конгора деррига бельгийски эскар арадакхара, царца технически специалисташ а болаш, ООН-а герзаца кийчдаь деррига низаш Лумумба керте латтача центральни правительствана кара хургдолаш дІадалара.

(ТАСС)

Паччахьалкхен чухьара кхадж бувлаш йола 3 процент дола заем

1961 шера 30 январе гор. Москве хиннача 79-ча тиража кхажамий

СПРАВОЧНИ ТАБЛИЦА

Кхажамаш даьхкад заема ерригача йийтта разрядах серейи облигацейн укх номерашта:

Серей №№	Облигацей №№	Кхажа сомашшара боарам	Серей №№	Облигацей №№	Кхажа сомашшара боарам	Серей №№	Облигацей №№	Кхажа сомашшара боарам
000784	1—50	40	030533	20*)	500	066615	1—50	40
001095	1—50	40	031868	23*)	1.000	067074	24*)	500
001632	20*)	1.000	031906	48*)	1.000	067967	22*)	1.000
002167	02*)	500	033729	09*)	1.000	068132	31*)	500
002369	1—50	100	033826	1—50	40	069265	1—50	40
002608	1—50	100	034276	25*)	1.000	071829	26*)	500
002856	1—50	100	035070	1—50	40	072589	14*)	500
003527	45*)	500	035518	39*)	500	072664	35*)	500
003755	40*)	500	035801	08*)	500	072898	09*)	1.000
003789	07*)	500	036608	15*)	500	073881	1—50	40
004495	1—50	40	036725	14*)	500	074777	02*)	500
005007	40*)	500	037765	09*)	500	075206	04*)	1.000
005123	36*)	500	039440	1—50	40	076704	1—50	40
006498	1—50	100	039836	1—50	100	076977	09*)	500
006960	33*)	500	039926	07*)	5.000	077654	21*)	2.500
007343	18*)	500	040581	1—50	40	077721	41*)	1.000
007448	41*)	500	041268	19*)	500	077845	1—50	100
008096	46*)	2.500	042102	30*)	500	077902	03*)	500
010102	1—50	40	043308	13*)	500	078261	08*)	1.000
010325	39*)	500	043701	1—50	40	078812	34*)	500
010881	1—50	40	044636	30*)	500	079014	49*)	1.000
011220	39*)	500	045720	04*)	5.000	079907	08*)	1.000
011270	1—50	40	047592	03*)	500	080057	12*)	500
013416	1—50	40	047684	05*)	500	080662	09*)	500
013759	06*)	500	047826	21*)	500	082704	31*)	500
014946	10*)	500	049802	1—50	100	083144	41*)	500
015475	1—50	100	051078	18*)	500	083201	04*)	500
015588	1—50	40	051491	1—50	100	083360	34*)	500
016136	24*)	500	051677	1—50	40	084650	1—50	40
016336	16*)	1.000	052511	41*)	500	085198	1—50	40
016719	49*)	1.000	053329	32*)	500	085283	48*)	500
017570	1—50	40	053439	12*)	1.000	086003	1—50	100
017705	17*)	500	053767	1—50	40	086133	1—50	40
017820	13*)	1.000	054043	49*)	1.000	086136	29*)	500
018205	18*)	500	055342	12*)	500	086638	03*)	500
018240	1—50	100	056153	28*)	500	087627	14*)	1.000
018245	1—50	40	056218	45*)	500	087751	1—50	40
018944	38*)	500	056757	1—50	40	088853	1—50	40
019478	15*)	500	057491	1—50	40	089949	30*)	500
019997	20*)	500	058063	1—50	40	090887	1—50	40
020939	35*)	500	058982	1—50	40	091127	44*)	500
021496	34*)	2.500	059355	25*)	500	091195	17*)	500
021622	25*)	500	060522	06*)	2.500	091814	14*)	500
021975	20*)	1.000	060674	23*)	500	092477	1—50	40
021988	1—50	40	062019	25*)	500	093386	25*)	500
022545	1—50	40	062174	1—50	40	094416	07*)	500
022987	1—50	40	062907	46*)	500	094625	1—50	40
023074	17*)	1.000	064212	04*)	2.500	095869	1—50	40
027224	1—50	40	064251	47*)	1.000	095908	1—50	40
027308	24*)	500	064613	12*)	1.000	096010	33*)	1.000
027349	30*)	500	064981	1—50	40	096465	33*)	500
027490	05*)	1.000	065436	02*)	1.000	097051	1—50	100
027743	16*)	500	065538	1—50	40	098585	02*)	500
028588	50*)	500	065987	29*)	500	098771	04*)	500
029444	28*)	500	065990	1—50	100	099536	29*)	500
029578	30*)	500	066517	1—50	100	099774	1—50	40
030524	1—50	40				099980	33*)	500

Цу сере вокх юхейисача 49 номера 40 сом кхадж бенаб. Таблица тІа белгалдаьд шин туман облигацешта дена кхажамаш.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР-а ГОСТРУДСБЕРКАССАЙН ГОСКРЕДИТЕЙ УПРАВЛЕНИ.

СЕРДАЛО

4-гІа сагІ. 12 февраль, 1961 шу.

Т. Г. Шевченко кхелха 100 шу дизарга

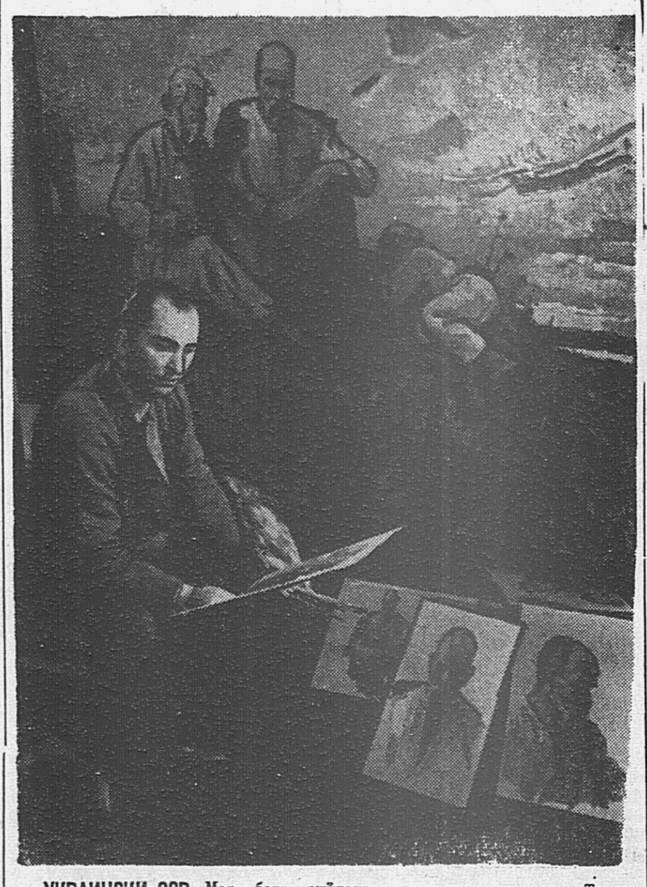

УКРАИНСИ ССР. Март бетта сийлахь-воккха украински поэт Тарас Григорьевич Шевченко кхелха 100 шу дуз. Сийлахь-воккхача кобзара хетаяь керда произведенеш кийчъяра къаьхьегаш ба хІанз Украинера духха художникаш скульптораши. Уж хургья Киеве халкъа поэт хьоахавеча деношка хьаелларгйолча выставке хьахьоккаш.

Сурта тІа: лугански художник И. В. Панич «Кобзари» яха сурт кийчдеш ва.

Р. Азриеля сурт. **ТАСС фотохроника.**

ЛерттІа хьалкхее баьца даарий рассада

ССКП ЦК январски Пленуме къаьстта белгалдаькхад цІахо йодача хана юрта боахам дегІабоалабара ерригача торонех бизза пайда эца безилга.

ССКП XXII-ча съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь бахача нахаи консервни промышленностаи мел эша хьалха кхача баьца даараш хьалкхедара чІоаттІа къаьхьегаш ба вай республикера баьца даараш леладераш.

Доккхий декхараш латт республикерча баьца даараш леладераштa хьалхашка укх шера. 1961 шера итташ эзараш тоннг тайп-тайпара баьца даараш хьалкхеде деза цар. Совнархоза кхачаи промышленностa управлене чуйоагІача кхаь совхозо хьалкхее еза 18 эзар совгІа тоннг хьалхеи тІехьеи кхача нарсаш, помидораш, хохаш, морковкаш, баклажанаш, иштта кхыдола баьца даараш.

Хьалха кхачача кабуций ги соахка дийнначул 10 ди хьалха дІадийнад укх шера республика дукхагІа йолча совхозашкеи колхозашкеи. Кхыйола рассада хьалкхеяра а хьинаре къахьегаш ба парниководаш. Духхьала пхе совхозо: Ассиновски, Грозненски, Артунски, Плодоовощни, Грозненски баьца даарий-шурий совхозаша май бутт тІакхоачаш хьалкхее еза 50 миллион баьца даарий рассада. Цу тІулакхо торо хьмийтаргья хьалха кхача баьца даараш дика хьалкхеде, эггара хьалха кхача томаташ хьалкхеергья 1961 шера 700 гектара тІа Ассиновски, Грозненски, Артунски совхозаша.

ДІадувча гина дикалга хьежжа хьалкхедергда баьца даараш. Нагахьа санна во ги ДІадийча кхыдола балхаш де деззача тайпара дойя а торо хургьяц баьца даараш дикка хьалкхеде. Кабуций, бетта дуача хоарсамий, иштта кхыча баьца даарий ги доккха хилча дика хьувкъ уж.

Цхьайолча хана парникаш тоъал ца хиларах парникашка дукхагІа рассада хьалкхее гІерташ хуо баьца даараш леладераш. Цу тайпара хьалкхеяь рассада дика хилац, хІаьта хьатІа ца йоалаш дукха ха йоаккх. Еррига рассада урагІа а яхе, хІаьта дІаегІача дика тІа а ца йоалаш хул. Из бахьан долаш кІезита хьувкъ баьца даараш. 30—40 дийнахьа лаьрхІа дІайийнача квадратни метра тІа 400 кабуций рассада хила еза, хІаьта помидорий — 200 рассада.

Парникашка фо тІаьдеи декъеи хилар нийса леладе деза. Из нийса ца леладича кабуцашта «Іаьржа ког» яха лазар хул. Из лазар кхийтта кабуц Іаьржлу, йиткъагІа хул, хІаьта юххера а талх. Цу лазарца къовсам лоаттабара кабуцашта марганцевокисли кале раствор етт кабуца эггара хьалхара листаш хьахулача хана 10 литр хих 5 грамм а тохаш.

Парникашка хьалкхееш йолча рассадана органически минеральни удобренеш ежка еза шозза е кхозза хІара 7—10 ди массаза доал. Рассада хьатІаяьлларца 20—25 градус йІовхал хила еза парникашка, цхьабакъда, рассада хьатІаяьннначул тІехьагІа кабуцаштеи помидораштеи 8—10 градус мара йІовхал хила йиш яц, хІаьта нарсашта — 12 градус.

Бийсана температура мишта лелае еза дика бІаргагу Грозненски тохкама-мелиоративни станце беча балхага хьежача. Помидорий рассада дІайийнача парникашка бийсана 16 градусага кхаччалца, цул тІехьатІа 10 градус, юххера 6 градус йІовхал, хІаьта рассада кхашка дІайоІа ха тІакхоачача хана шелал хургйолаш кхы хІама ца хуле дийнахьи буси йийла лоаттаю парникаш.

Хьалха дІаюв рассада хьалкхееча хана дика да ха мишта латтаргья хар.

1952 шера помидорий рассада дІайийначул тІехьагІа май бетта шелал эттар, лоа а дуллаш. Опытни станце нийса температура а йолаш хьалкхеяь рассада цхьаккха а хІама ца деш йисар, кІаьта юххе уллача баьца даарий-шурий совхозе миллион рассада ейра. План кхоачашъяр духьа гаьнара ий а еш, из хьаккхаьа езаш хилар совхоза болхлой.

Вай республика дукхагІа йолча колхозашкеи совхозашкеи горшочкашка рассада хьалкхеяь парникаш ца хилар бахьан долаш а цунца дукха къахьега дезаНдаь а. Цхьабакъда, баьца даараш сихагІа а дикагІа а хьувкъийтара боккха лоархІам болаш ГІулакх-м да из.

Республика цІи хезача агронома М. В. Ковальске 1959 шера 100 эзар каьхата пелаш Іалаш а даь, хьалха кхачаш йола кабуцаш лоалаха ядача колхозашеи совхозашеи хьувкъийтачул 2 кІир хьалхагІа хьувкъийтар.

Кхашка дІаегІа рассада гІоераергйоацаш каьхата ногІараш дохк, хІаьта цунна шелал ца кхетийтара шелал отталехьа дуккха хий тох, кІур бу.

ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъеш Нохч-ГІалгІайчен баьца даараш леладераш чІоагІа къахьегаш ба бахача наха тоъал баьца даараш хьалкхедара.

Н. ЛЕПОРИНСКИЙ,
агроном.

КЪАЙЛЕНАШ ГУЧАЙОАХ МАЛХО

1961 шера 15 феврале доккха хІама хургда, Іалам чу малх лоадаргба. Из лаьца бІаргагургба СССР деррига европейски даькъа тІа, Средни Азе, Байкале ДІакхаччалца йолча Малхбузен СибарегІа.

Іилманна малагІа лоархІам болаш да бІарчча Малх лацар? Фу хургда аьнна хет Іилмахошта 1961 шера 15 феврале Малх лацарах?

Ховш да, хьалхарча замалахь Малх лацаро кхерам тІатоссаш хинна хилар. Из массаза хулаш доаца гІулакх дашха хацар наха. Малх къайлабаларах наьха карара доаца хІама, къайлагІара низ лоархІар. Долла хІама де могаш, низ кхоачаш вола даьла лоархІар. Малхах. Кхы мел болча даьлашта юкъе керттера лоархІаш хиннача Маьлха далла храмаш хьалйора тхьоврарча замалахь. Цунна сагІаш дора. ХІанз Маьлха сийна хІамаш а ца еш, обсерватореш хьалъю. ТІагІертта Маьлха физически вахар Іомадеш, цун къайленаш тІа-тІа кІоаргагІа Іомаеш ба Іилмахой.

Цхьабакъда, маьлха-лаьттан бувзамий чоалханера механизм еррига а техка яьннаяц. Маьлхо беча балха теоретически проблема оагІонаш хІанз а еррига къасташ яц. Цудухьа, селла дукха терко тІаухийт Маьлха. Іилмахоша Іомабу Малх сага долча гІулакха, цунах пайда эцар духьа, цун Іалаьмате йоккхийча торонех гІойленагІа долча тайпара пайда эцар духьа.

Миллиардаш дола седкъий санна бола Малх Іомабар Іилманна а боккхача лоархІаме да: эггара вайна гаргагІа бола из седкъа бовзарах тийша хургда Сигалара дукха къайленаш йоащхилга а.

Цхьабакъда, Маьлха тІа хулаш дола цхьадола хІамаш массаза хулаш долча хьалашка Лаьттара зе хала да, е зе торо яц. Из ала доагІа, масала, Маьлха атмосферана—хромосфераштеи коронаштеи гонахьарча пордох. Цигга, мах баь варгвоацаш доккха новкъостал ду Іилмахошта бІарчча Малх лацаро, цу хана коронеи хромосфереи дика бІарга а гуш. Цу пордоний химически состав Іилманна йовзаш я. Ха дезаш а къоастаде дезаш а да цун физически гІулакхаш. Из торо хургья астрономашка кастта Малх лаьцача хана.

15 феврале московски декретни ханах 10 сахьати 30 минути яьлча бетта Іы Лаьттан тІа дужаргда Бискайски заливе, Францена юххе. Цигга денз хьа бІарчча лаца болалургба Малх. Дехьа-сехьа дувлаш долча Бетта Іыно оаса хьисаде така хьоргда Лаьттан тІа гІолла: Франце къулбехьенах, Итале къилбаседенах, Адриатически фордах, Югославех, Румынех, Іаьржача форда къилбаседамалхбузен даькъах тІех а доалаш. 11 сахьати 1 минути яьлча Измаил яха город йолчча гІолла вай мехка хьатІадаргда Іы. 11 сахьати 5 минути яьлча Евпаторе кхоачаргда из. Малх бІарчча лаьца хургба Крымски ах-острове, Азовски форда тІа, Ростова-Дону, Сталинграде, Куйбышеве, Уфе, Свердловске, Нижни Тагиле. Малх мукъабаргба 12 сахьати 7 минути яьлча Таймырски ах-острове, Дудинкана къилбаседа малхбоалеп оагІорахьа. 250 километр гаргга шерача цу таька дІоаххала бІарчча Малх лоацаргба, цхьан юкъа тоъал чІоагІа баьдъерзаргъя. Деррига а къайлабаьнна 165 секунд мара ха йоаккхаргьяц цо. СССР деррига европейски дакъа, Средни Ази, Байкале кхаччалца йола Малхбузен СибарегІе ах Іена кІал гІоргъя. Укхаза кІезигадукха гуш хургба лоацаш латта Малх, из дукхагІа лаьцача хана хояллал кІезиглургья дийнахьара сердало.

БІарчча бутт лоацаш дола така чакхдоалача районашка яхай ГАИШ-а астрономически экспедиці. Цун цхьа группа Ростове яхай, зем баккхара цига аьттув болаш хила тарлундаь. Вож—Крыме, института филиал йолча, Къулбехьарча станце. Цу моттигашка дІа а йихьа ДІаоттаяьй спектора тайп-тайпарча доакъошта тохкамаш дара а хромосфераи коронаи сердал мелла чІоагІа я хьажараи йола аппаратура. Малх лаьцача йода кхоалагІа группа къаьстта аппаратура чу а латташ йолча самолетаца гІоргъя. Долчча бесса сурт духьалъоттадеш аьлча, Бетта Іена тІехьаударгья самолет мехка из даьн-даьнначаха а йодаш. Самолет лелача хана сурташ доахаргда, коронана тохкамбараи корональни сердалонца поляризаци яраи. Самолета тІара цу тайпара доккхий земаш духхьашха ду СССР-е.

Тамашийна хІама да, хІанз бІарчча лоацаш бола Малх мехкарча европейски даькъа тІа укх бІаь шера тІехьара хургхилар. 1961 шерагара денз 2000 шерага кхаччалца диазза бизза лаьца Малх гуш хургба СибарегІа — 1968 шера 22 сентябре, 1981 шера 31 июле, 1990 шера 22 июле, тІехьара а 1997 шера 9 марта. Цхьабакъда, цар така гІоргда тІакхача хала йолча, зем баккхара аьттув боацача районашка гІолла. Цудухьа кхы а дукхагІа лоархІам болаш да вайна 1961 шера 15 феврале вай ха лерхІараш.

(«Сельская жизнь» газета тІара).

«ТЯН МЕНА РЕЖИМ ДІАЯККХА»

ПХЕНЬЯН, 10 февраль. (ТАСС). ТІема 400 инвалид селхан Къулбехьен Корея премьер-министра канцеляре чухьилхар. «Аттача дакха тха хьал», «Тхога даха хІама дац»,— йоах демонстранташа. Сеула кепайоазоно беча хоамах, Тян Мена ший канцеляри лораергйолаш дошлой полици оарцагІа яьккхай.

Хоржамаш деча хана Тян Мена аьннадар тІема инвалидий хьал тоадергда, ше аьнна. Цхьабакъда, даь хІама дац. Цул совгІа укх шерарча бюджета юкъера даьккхад тІема инвалидашта оттадаь хинна кІезига мара доаца пособи а.

„Агитатора блокнота" 3-гІа номер

Кепа теха ара а яьнна, подписчикашта ДІайохьийташ я ССКП Нохч-ГІалгІай обкома пропагандаи агитацеи отдело арадоахача «Агитатора блокнота» № 3.

«ССКП ЦК январски Пленума решенеш — наха юкъе» яхащ я блокнота тІа хьалхара редакционни статья.

Номер тІа арадаьннад «Краснодарскии Ставропольскии краяй, Ростовски областа, Дагестански, Кабардино-Балкарски, Къилбаседа-ХІирий, Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикай колхозникашкеи совхозий а РТС а болхлошка, юрта боахама берригача специалисташка даь Къилбаседа Кавказа юрта боахама хьалха латтарий кхайкарал».

«Маякашца нийсле!» яхача рубрика кІал кепа техай «Кусиева Зайдата къахьегама сийле» яха Н. Георгиевеи «Ераш ССКП XXII съезда сийленца накъа баха кийчлуш ба» яха В. Новинеи корреспонденцеш.

Цул совгІа блокнота тІа кепа техай Грозненски ацетонови завода парторганизаце бюро секретара П. Закоморне язъяь агитпункта балхах йола статья а, ССКП ЦК январски Пленума итогех еча беседай темаш а, уж беседаш кийчъяра новкъостал дергдола литература а белгалйоахаш йола материал.

Атеиста новкъостала йолча массехк материала а иштта кепа техай блокнота тІа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ХІара спектакль доккха совгІат да

Массехк ди да Къилбаседа-ХІирий республика искусства викалаш Грозне гастролаш еш бола. Вежарий республика артисташа оттаеш йола хІара спектакль безаме тІаэц зрителаша.

Геттара дика чакхдаьлар симфонически оркестра концерташ а. Буро тІара музыканташ тайп-тайпарча городашка а вай мехка столице Москве а дуккха концерташ утттадаь ба. Массанахьа а дика тІаэц уж зрителаша. Дика чакхдаьлар цар концерташ Москве хІирий искусства декада хиннача хана а. Грозне эггара хьалха баьхкабар уж. Массанахьа санна а цар хьагойтар шоаш йоккха опыт йолаш, чІоагІа говзал йолаш музыканташ болга.

...Оркестро локх гІорваьннача композитора П. Чайковске ялхлагІа симфони. Кхетамца, чІоаттІа теркам тІабахийта кулгалду оркестра дирижера, Къилбаседа-ХІирий АССР халкъа артиста Ядых Павлас. Бокъонца дега чу юж уйлаш караерзаеш йола музыка. Къаьстта дика лекхар музыканташа трагически чулоацам болаш дола тІехьара дакъеи, скерцо—марции.

Геттара дика лекхар оркестро французски композитора Мориса Равела «Болеро». Из произведени локкаш чІоагІа хала я, цхьабакъда, музыканташа аттеи нийсеи лекхар из.

Боккха тоам хилар зрителашта оркестро А. Халебске язъяь нохч-гІалгІай леэтинка лаьхарах.

Концерт чакхдоалаш оркестро лекхар Римский-Корсакова язъяь «Испански каприччио». Из чоалхане чулоацам болаш йола произведени ала хІама доацаш дика лекхар оркестро. Къаьстта ший говзал дика хьагойтар из произведени лоькача хана концерт ДІадолалушшехьа а зрителашта духха везавеннача дирижера П. Ядыха. Концерт йиистедаьлча зрителаша чІоагІа тІоаращ детташ цІаькка а цІаькха а хьавех дирижер. Йоккха талант йолча оркестра коллектива дег тІара баркал оал зрителаша.

Концерте дакъа лоацаш яр Российски Федерацеи, Къилбаседа-ХІирий республикаи заслуженни артистка Тогоева Таисия. Из артистка дика йовзаш я радио ладугІарашта: каст-каста хоз царна цо лекха хІирий халкъа иллеш. Т. Тогоева Московски консерватори чакх а яькха, дика тоаяь хоза лирически сапроно яха оаз йолаш артистка я. Оркестраца цо лекхар Пуччине язъяьча «Чио-Чио-Сан» яхача операцара Баттерфляя ари, хІирий композитораша Кокойти Асланбека яздаь «Лирическая» яхеи Кокойти Татархана яздаь «Тауче» яхеи иллеш. Т. Тогоевас дика локх тайп-тайпара арещ, цхьабакъда, иштта дика локх цо шоай тайпара дола халкъа иллеш а.

10-ча феврале Нохч-ГІалгІай Паччахьалкхен театре хІирий драматически коллективо оттайир ГІорваьннача английски драматурга «Отелло» яха трагеди. Отелла роль ловзайир Советски Союза халкъа артиста Тхапсаева Владимира. Доккха совгІат хилар Грознерча зрителашта цу спектаклах.

Ховш да массанена дукха езаш йола «Отелло» яха чоалхане трагеди оттае могаш дукха драматически коллективаш йоацилга а, хІаьта Отелла роль ловзае могаш бола ираз дола артисташ кхы а кІезигагІа болга а. В. Тхапсаев Советски Союзе Отелла роль ловзаеш болча дикагІбарех цаІва. Йоккха талант йолаш воккха артист ше волга хьагойтар цо цу сарахьа. Отелла роль ловзаеш эггара хьалха из бІаргавайнача Грознерча зрителаша дукха еза роль тІехдика цо ловзаярах дегаш гІоздаьнна доккха баркал аьлар Тхапсаевна.

Дика ловзайир Яго роль РСФСР заслуженни артиста, Къилбаседа-ХІирий АССР искусствай заслуженни деятела М. Цаликова. Дездемона образ кІоаргга хьагойтар РСФСР заслуженни артисткас Е. Туменовас.

Еррига спектакль чІоагІа раьза болаш тІаийцар зрителаша.

А. МАРЦЕВ.

СПОРТА ХОАМАШ

Укх деношка Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически институтта зале кІалтохаргах латара яхь хилар. Цига дакъа лоацаш «Груд», «Динамо», «Локомотив» яхача спортивни общественщара, кагирхой спортивни школа 39 борец вар.

Къаьстта дика латарца белгалбаьлар борецаш Магомадов, Долаков, Амаев, иштта кхыбараш а.

Сакъердаме чакхдаьлар ейга вес йола «Динамо» спортивни общества борецаш Магомедови Алексерови вІашагІлатар. Магомедова сихха Іотехар Алексеров.

Полулегки весе латача хана шийца леташ мел хиннар Іотехар Долакова. Полутяжели весе чІоагІа латаш хинна Рамазанов Іовиллар Амаева.

Кхыча весовой категорешка котбаьлар: наилегчайши весе Воробьев, легки весе Бекмурзаев, полусредни весе Ахмадов, средни весе Абдулаев.

К. МУСАЕВ,
спорта мастер.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре.

Йоккха зал — «9 даьлча дІайода самолет».

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗІамига зал № 1 — «Маьлха атагІара серенада».

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗІамига зал № 2 — Берий сеанс «Гуттаперчеви кІаьнк».

Долалу: 9, 11.

«Маьлха атагІара серенада».

Долалу: 1, 3, 5, 7, 9, 10.45.

ЗІамига зал № 3 — «Берий сеанс» «Мультипликационни фильмай сборник».

Долалу: 8.40, 9.50,

«Маьлха атагІара серенада».

Долалу: 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15, 10.55.

«Родина» яхача кинотеатре.

Берий сеанс — «ЗІамига драмаш».

Долалу: 9.

«Маьлха атагІара серенада».

Долалу: 10.50, 12.40, 2.30, 4.20, 6.10, 8, 9.45.

РЕДАКЦІ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхамо секретарг — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03026 Заказ № 1063